

10—11 februari

Debatter m. m.

Tisdagen den 11 februari		Sid.
Höjd indirekt beskattning		4
Anslag till arbetslöshetens bekämpande		30
Långivningen från lånefonden för bostadsbyggande		31
Interpellation av herr Persson, Helmer, om en snabb utbyggnad av Norrbottnens järnverk		35

Samtliga avgjorda ärenden

Tisdagen den 11 februari		
Bevillningsutskottets betänkande nr 10, ang. höjd indirekt beskattning		4
Statsutskottets utlåtande nr 13, ang. anslag till oförutsedda utgifter		30
— nr 15, ang. utgifter å tilläggsstat II: justitiedepartementet		30
— nr 17, ang. utgifter å tilläggsstat II: socialdepartementet		30
— nr 18, ang. utgifter å tilläggsstat II: kommunikationsdepartementet		34
— nr 20, ang. utgifter å tilläggsstat II: ecklesiastikdepartementet		34
— nr 22, ang. utgifter å tilläggsstat II: inrikesdepartementet		34
— nr 23, ang. stat för statens allmänna fastighetsfond		34
— nr 24, ang. fortsatt disposition av vissa äldre anslag		34
— nr 25, ang. överlåtelse av vissa, kronan tillhöriga fastigheter m. m.		34
Bevillningsutskottets betänkande nr 1, ang. fortsatt tullfrihet för Rädde barnens riksförbund för kläder m. m.		34
— nr 2, ang. bemyndigande för Kungl. Maj:t att besluta i fråga om vissa postavgifter		34
— nr 3, ang. bemyndigande för Kungl. Maj:t att förordna om visst undantag från stämpelpfikt enligt förordningen ang. stämpelavgiften m. m.		34

	Sid.
Första lagutskottets utlåtande nr 1, ang. förslag till lag om förlagsinteckning i vissa oljelager m. m.	34
— nr 2, ang. fortsatt giltighet av lagen med särskilda bestämmelser om utskrivning från sinnessjukhus	34
— nr 3, om fortsatt giltighet av lagen med särskilda bestämmelser om tvångsmedel i vissa brottmål	34
Tredje lagutskottets utlåtande nr 1, om ändrad lydelse av 39 § förordningen ang. grunder för förvaltningen av viss kronoegendom	34
— nr 2, ang. ersättning från kyrkofonden för övertalig personal vid domänverket	34
— nr 3, ang. ändrad lydelse av 11 kap. 4 § vattenlagen	35
Jordbruksutskottets utlåtande nr 2, ang. utgifter å tilläggsstat II: jordbruksärenden	35
— nr 3, ang. befrielse i vissa fall från betalningsskyldighet till kronan m. m.	35

Måndagen den 10 februari

Kammaren sammanträdde kl. 16.00

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 45, med förslag till stat för försvarets fästighetsfond för budgetåret 1958/59.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott Kungl. Maj:ts proposition nr 46, med anhållan om riksdagens yttrande angående vissa av Internationella arbetsorganisationens allmänna konferens år 1957 vid dess fyrtionde sammanträde fattade beslut.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 47, angående nedsättning av viss kronans fordran; samt

nr 48, angående vissa merkostnader för virusavdelning vid statens bakteriologiska laboratorium och virusinstitution vid karolinska institutet m. m.

Föredrogs och bordlades ånyo statsutskottets utlåtanden nr 13, 15, 17, 18, 20 och 22—25, bevillningsutskottets betänkanden nr 1—3, första lagutskottets utlåtanden nr 1—3, tredje lagutskottets utlåtanden nr 1—3 samt jordbruksutskottets utlåtanden nr 2 och 3.

Anmälades att till kammaren överlämnats Kungl. Maj:ts skrivelse nr 49, angående val av ombud jämte suppleanter i Europarådets rådgivande församling.

Den kungl. skrivelsen blev nu föredragen och lagd på bordet.

Anmälades och bordlades bevillningsutskottets betänkande nr 10, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till höjd indirekt beskattning jämte i ämnet väckta motioner.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 16.02.

In fidem

G. H. Berggren

Tisdagen den 11 februari

Kammaren sammanträdde kl. 10.00; och dess förhandlingar leddes till en början av herr förste vice talmannen.

Justerades protokollet för den 5 innevarande månad.

Föredrogs Kungl. Maj:ts skrivelse nr 49, angående val av ombud jämte suppleanter i Europarådets rådgivande församling.

Herr förste vice talmannen yttrade, att han efter samråd med andra kammarens talman finge föreslå, det första kammaren ville besluta att vid sammanträde onsdagen den 26 innevarande månad företaga val av tre ombud i Europarådets rådgivande församling jämte tre suppleanter för dem.

Detta förslag antogs.

Herr talmannen infann sig nu och övertog ledningen av kammarens förhandlingar.

Ang. höjd indirekt beskattning

Föredrogs bevillningsutskottets betänkande nr 10, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till höjd indirekt beskattning jämte i ämnet väckta motioner.

I en den 7 februari 1958 dagtecknad, till bevillningsutskottet hänvisad proposition, nr 50, hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogade förslag till

1) förordning om ändrad lydelse av 2 § 1 mom. förordningen den 24 maj 1957 (nr 209) angående skatt å spritdrycker och vin;

2) förordning angående ändring i förordningen den 25 maj 1941 (nr 251) om varuskatt;

3) förordning angående ändring i förordningen den 31 maj 1957 (nr 262) om allmän energiskatt; samt

4) förordning om tillfällig energiskatt å bensin som finnes i riket den 12 februari 1958.

I propositionen hade, på grundval av överläggningar mellan företrädare för de demokratiska partierna, framlagts förslag om höjd indirekt beskattning för att finansiera vissa försvarsutgifter. De föreslagna beskattningsåtgärderna skulle avse sprit, vin, maltdrycker, läskedrycker, cigaretter, socker, bensin, elkraft för s. k. borgerliga ändamål och lotterivinst. Genom den höjda beskattningen hade ca 110 milj. kr. beräknats inflyta under budgetåret 1957/58 och ca 390 milj. kr. under budgetåret 1958/59.

I förevarande proposition hade framlagts författningsförslag beträffande sprit, vin, socker och bensin.

Beträffande övriga skatteobjekt komme författningsförslag att framläggas i en senare proposition.

Till utskottet hade hänvisats följande i anledning av propositionen väckta motioner, nämligen

1) de likalydande motionerna I: 315 av herr *Öhman* m. fl. och II: 405 av herr *Hagberg* m. fl., vari hemstälts, att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts proposition nr 50; samt

2) motionen I: 314 av herr *Gustaf Elofsson*, vari hemstälts, att riksdagen vid behandlingen av Kungl. Maj:ts proposition om punktbeskattning måtte hemställa hos Kungl. Maj:t om förslag till nästa års riksdag, varigenom i stället för dessa punktskatter antingen uttagningsprocenten på den direkta skatten höjdes till 110, eller ock en allmän omsättningsskatt med 2 procent på alla varor med undantag av livsmedel infördes.

Utskottet hade i det nu föreliggande betänkandet på återopade grunder hemställt,

A) att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande proposition nr 50, antaga de vid propositionen förgade förslagen till

1) förordning om ändrad lydelse av 2 § 1 mom. förordningen den 24 maj 1957 (nr 209) angående skatt å spritdrycker och vin;

2) förordning angående ändring i förordningen den 25 maj 1941 (nr 251) om varuskatt;

3) förordning angående ändring i förordningen den 31 maj 1957 (nr 262) om allmän energiskatt; samt

4) förordning om tillfällig energiskatt å bensin som finnes i riket den 12 februari 1958;

B) att följande motioner, nämligen

1) motionen I: 314 av herr Gustaf Elofsson, samt

2) de likalydande motionerna I: 315 av herr Öhman m. fl. och II: 405 av herr Hagberg m. fl.

måtte, i den mån de icke kunde anses besvarade genom vad utskottet förut anfört och hemställt, av riksdagen lämnas utan åtgärd.

Därjämte hade utskottet hemställt, att förevarande ärende måtte företagas till avgörande efter allenast en bordläggning.

I en vid betänkandet avgiven reservation hade herr *Gustaf Elofsson*, under återopande av vad i reservationen anförts, beträffande punkten B 1 hemställt, att riksdagen vid behandlingen av Kungl. Maj:ts proposition nr 50 måtte hemställa hos Kungl. Maj:t om förslag till nästa års riksdag, varigenom i stället för dessa punktskatter antingen uttagningsprocenten på den direkta skatten höjdes eller ock en allmän omsättningsskatt med 2 procent på alla varor med undantag av livsmedel infördes.

Ang. höjd indirekt beskattning

På gjord proposition beslöt kammaren, att förevarande ärende skulle nu företagas till avgörande.

Herr **ELOFSSON, GUSTAF**, (cp):

Herr talman! När vi här i riksdagen tidigare har diskuterat frågan om olika skattesystem, har ju gång på gång framhållits att en punktbeskattning bör tillgripas endast i yttersta nödfall, då inga som helst andra möjligheter står till buds. En punktbeskattning bör heller inte bestå under någon längre tid, ty annars betraktas den som en ordinär skatt som allmänheten räknar med för all framtid. Detta har ju framhållits här i kammaren vid flera tillfällen. Men trots detta framläggas nya förslag om punktbeskattning, och ett sådant förslag har vi att behandla i dag.

Jag vågar säga att detta förslag är ett lapptäcke, sådant som man knappast tillförne har sett. Här plockas ut vissa varuslag, på vilka läggs en extra pålaga, och på det sättet skall man få in ett så stort belopp i skatt som krävs för moderniserandet av vårt försvar. Jag har många gånger sagt — och jag upprepar det i dag från denna talarstol — att vårt försvar är en gemensam angelägenhet för alla medborgare i vårt land. Alla bör bidra till försvaret efter vars och ens skatteförmåga, men pengarna bör inte, såsom nu föreslås, tas ut genom punktbeskattning. Det är glädjande att en överenskommelse kunnat nås om försvarskostnaderna, men man har mindre anledning att glädja sig, när man ser på vilket sätt dessa skall finansieras.

Jag skulle vilja efterlysa en sak i detta sammanhang. Ätminstone så länge det parti jag tillhör befann sig i regeringsställning, sades det vid flera tillfällen från oppositionens sida att det var gott om pengar i statskassan, att det fanns dolda reserver och att här förelåg möjligheter till skattesänkning med flera hundra miljoner kronor. Jag vill i dag efterlysa, var dessa tillgångar enligt de tidigare opponenternas mening nu har blivit av. Det borde väl ha funnits en möjlighet att plocka fram dem nu, så att vi sluppit ifrån dessa nya punktskatter.

Ang. höjd indirekt beskattning

Hade det för övrigt inte varit på sin plats att börja tänka på att spara med statens medel? Här binder sig riksdagen för den ena utgiften efter den andra utan att veta, om vi har möjligheter att finansiera dem. Jag tror att tiden nu är inne att börja spara. Det går inte i längden att vara så generös som riksdagen har varit under en lång följd av år. Vi måste nog fortast möjligt genomföra sparsamhet på de områden, där detta är möjligt — och sådana områden finns det många.

Jag tror att vi genom att införa behovsprövning på bostadsområdet kan spara in ganska många miljoner utan att någon större skada skulle behöva åstadkommas. Kan det vara rimligt, mina damer och herrar, att en person, som vill bygga sig ett eget hem eller över huvud taget skaffa sig en bostad, skall kunna sitta med ett ganska stort kapital på banken och låta de pengarna vara orörda, medan han i stället lånar pengar av staten — bortsett från det han får gratis — till en mycket lägre ränta än den han själv får på sina inestående pengar? Så går det till i verkliga livet. Ränteeftergifter och subventioner beviljas på alla områden utan att det kontrolleras, om det verkligen finns skäl att göra det. Jag vill inte med detta ha sagt att vi borde göra det omöjligt för dem, som vill skaffa sig ett eget hem, att gå i land med det. Men jag vill framhålla att när de statliga subventionerna och övriga statliga hjälpåtgärder beslutades, motiverade man dem med att stora grupper i landet låg efter i löneutvecklingen och att det därför var nödvändigt att staten grep in för att hjälpa de medborgarna, när de ville skaffa sig en bostad. Men det är väl ändå ingen som i dag vill påstå att folk här i landet ligger efter i löneutvecklingen. Här har ju framlagts siffror, som visar att det endast är Amerika som överträffar vårt land i det avseendet. Ingen vill väl därför påstå annat än att utvecklingen hos oss fortskridit i god takt. Det är därför som jag menar, att man bör tillgripa en sparsamhetsåtgärd och att man också bör se över hela det sociala välfärdssystemet. Jag tror att det här

finns möjligheter att åstadkomma en hel del besparingar.

Nu har man emellertid lämnat allt detta åt sitt öde; man har inte ägnat en tanke åt det. Om dessa problem diskuteras partiledarna emellan, vågar jag inte säga, men det är i varje fall inte omnämnt i propositionen. I den heter det, att man är överens om att punktbeskatta olika varuslag. Samtidigt som man här tar ut skatt på det som produceras inom landet — jag tänker då närmast på sockret — låter man det gå hur som helst med gränshandeln. Låt mig bara ta ett exempel; jag följer därvid uppgifter från två skånelidningar. Det visar sig att det en enda dag reste 7 000 människor över Hälsingborg till Helsingör och medförde 3 kg socker per person tillbaka, vilket man har tillåtelse att göra. Det innebär att man tog över till Sverige 20 000 kg socker en enda dag. Var får herr Sträng skatten på detta socker? Skall han gå omkring i hushållen och ta ut 20 öre per kg, eller hur skall det ske? Jag menar, att om man skall pålägga de svenska medborgarna punktskatter av detta slag, bör man också se till att »tappa till riktigt», så att systemet fungerar effektivt. Man skall inte göra på det sätt, som man här har gjort, d. v. s. att man tillåter gränshandeln att pågå obehindrad. Det är inte första gången, som vi har diskuterat detta problem, som också berör ett flertal andra områden. Under den tid, vi deltog i koalitionsregeringen, försökte vi att lägga fram ett förslag om att stoppa denna gränshandel. Förslaget blev avvisat av riksdagen. Nu tror jag att denna handel kommer att öka avsevärt, om ingenting göres.

När det gäller bensinen är det inte fråga om någon lyxartikel. Det brukar ju annars vara så, att punktskatter lägges mera på lyxartiklar än andra varor. Bilen är ingen lyxartikel för svenska folket, ty den har blivit en hjälp i det mycket hårt ansträngda näringslivet och för alla medborgare. Förut sade man, att det bara var de, som hade förmögenhet, som höll sig med bil, men nu har nästan alla bil. Det är klart att de för resorna till och från arbetet måste ha bensin och

få använda sin bil. Detta är nödvändigt, om de skall kunna skaffa sig inkomster.

Nu försöker man att lägga fem öre extra på bensinen, trots att man vid många tillfällen här från regeringsbanken har sagt, att skatten på bilar och bensin skall gå till vägarna. Man har nu ändrat det dithän, att skatten i stället skall gå in i den allmänna budgeten. Vi får se hur mycket skatt som i fortsättningen kommer att användas till vägarna.

Det är självklart, att jag skulle kunna anmärka mycket på höjningen av spritpriserna. Men jag skall inte göra det, ty då säger man, att det sker bara för att jag vill slå vakt om denna näring. Jag skall avstå från att kommentera förslaget på den punkten, men det skall bli ganska intressant, när året är slut, att se, om herr Sträng fått in de beräknade 80 miljoner kronorna genom det höjda spritpriset; jag tror det knappast. De som kan använda denna vara med måtta har ingen anledning — och jag tror inte heller att de kommer att göra det — att i den utsträckning, som de förut gjort, köpa spritdrycker, utan de kommer att hålla tillbaka sin konsumtion. Däremot tror jag inte att prishöjningen inverkar det minsta på nykterhetsförhållandena inom landet. I det fallet har man också varit nog så försiktig i sina uttalanden. Förut om åren har man motiverat denna höjning av priset på spriten med nykterhetspolitiska synpunkter; så skedde vid senaste prishöjningen. I år har man utelämnat den motiveringen. Av Kungl. Maj:ts proposition framgår, att finansministern är mycket rädd för att de beräknade medlen inte skall inflyta. Det går väl inte att säga att han är någon särskilt ivrig anhängare av nykterheten, när han på detta sätt är mycket försiktig i sitt uttalande. Det heter att denna höjda beskattning skall inverka på nykterheten. Jag tror inte, att man på något sätt kan räkna med en sådan gynnsam effekt. I stället kommer nog utvecklingen att gå i den riktningen, att det blir smuggling och att hembränningen — som vi nu en längre tid varit fria från — kanske kommer i gång i större skala än på många år. Jag vet inte, om

Ang. höjd indirekt beskattning

det kommer att bli så, men man kan misstänka att utvecklingen skall gå i den riktningen.

Man har varit ytterst försiktig när det gäller att höja skatten på tobak. Cigarrer och cigarrcigarretter har helt lämnats utanför. Varför har det skett? Jo, Tobaksmonopolet säger att försäljningen av dessa varor sjunker år från år och att vi därför inte kan göra några höjningar där. Cigarrettförsäljningen ökar däremot. Men då hade det kanske varit på sin plats att öka cigarrettpriset med något mer än 1,5 öre. Särskilt ungdomen röker ju cigarretter i mycket stor utsträckning, och den har gott om pengar att kasta ut på rökningen. Jag tycker för min del, att det skulle ha varit större skäl att höja cigarrettpriset ytterligare något än att beskatta sockret så kännbart. Jag tror att medborgarna skulle ha anammat ett sådant förslag mera villigt än det förslag som nu föreligger.

Ja, herr talman, jag skall inte längre uppehålla tiden med att tala om dessa avvägningsfrågor. Jag har bara velat deklarerat min ståndpunkt och yrkar inte avslag på den överenskomst, som har träffats mellan partiledarna. Jag har ansett, att när överenskomsten träffats, får den gälla under detta år. Men jag har inte kunnat underlåta att i en reservation hemställa om förslag till nästa års riksdag beträffande ett annat skattesystem. I första hand har jag önskat att man skall försöka genomföra besparingar, och om det inte visar sig möjligt, menar jag att man antingen får höja uttagningsprocenten till 110 — som den var i fjol — eller också gå in för en allmän omsättningsskatt. Det sistnämnda alternativet är enligt min mening riktigast, om vi behöver skaffa mer pengar; jag hänvisar på den punkten till kommittén för indirekt beskattning, som i sitt betänkande förordat en allmän omsättningsskatt i stället för det lapptäcke av punktskatter, som man nu arbetar med år efter år.

Det skulle vara ganska kortsynt, om man trodde att statskassan nu kommer att få in de pengar som behövs och att

Ang. höjd indirekt beskattning

finanserna kommer att klara sig framdeles. Jag är övertygad om att det nästa år blir ännu mycket svårare att få statsfinanserna att gå ihop; och då gäller det att skaffa nya skatteintäkter igen. Jag har ännu inte sett att man försökt spara på någonting, och då måste vi väl räkna med att skatterna kommer att höjas ytterligare.

I nödfall kan man höja uttagningsprocenten, om det skulle finnas möjligheter att göra det. Jag tror dock inte att högre uttagningsprocent än 110 är någonting att rekommendera. Däremot anser jag att en måttlig allmän omsättningsskatt skulle kunna rekommenderas i närvarande stund. I första hand bör man dock naturligtvis gå in för besparingar på de statliga utgifterna och se över hela det sociala välfärdsprogrammet. Där tror jag att mycket finns att göra.

I min reservation har jag därför anvisat dessa bägge utvägar, men bevillningsutskottet har som vanligt inte velat vara med om några ändringar, utan Kungl. Maj:ts förslag skulle segra. Av den anledningen ber jag att med dessa ord, herr talman, få yrka bifall till reservationen, som går ut på skrivelse till Kungl. Maj:t med begäran om prövning av dessa punktskatter till nästa års riksdag för att utröna, hur man skall kunna tillgodose de behov som det är påkallat att täcka.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till min reservation.

Herr SJÖDAHL (s):

Herr talman! Det är ju alltid med en viss olust man går till avgörandet i en fråga, som har passerat riksdagen så snabbt och utan att det givits tillfälle i full utsträckning att framföra motioner och ändringsyrkanden av olika slag. Men grundlagen förbjuder som bekant inte, att riksdagen fattar beslut före motions tidens utgång — i annat fall hade det ju varit talmännens oavvisliga plikt att vägra ta upp ärendet till behandling innan motionstiden utgått — utan vi har tvärtom en praxis av den innebörden, att riksdagen kan gå till beslut nästan från

den ena dagen till den andra, när ett ärende har den karaktären att det måste behandlas snabbt. Efter år 1920 har man åtminstone ett tiotal sådana fall — där det gällt tullfrågor, acciser och viss lagstiftning — som visar riksdagens möjligheter att snabbt fatta beslut, när man är nödd och tvungen att göra det. Jag tror därför att vi — även om det sker med en viss olust — får godkänna behandlingsgången när det gäller denna fråga.

Det har vidare sagts att man gått till väga på ett odemokratiskt sätt, när man behandlat dessa frågor, vilka som bekant varit sammankopplade med försvarsfrågorna; förhandlingarna har förts inom partiledarnas krets. Mig veterligt har emellertid de tre vise männen från oppositionspartierna och de tre vise män, från regeringens sida varit inkopplade på denna sak, på olika sätt haft förbindelser med sina partier — med sina förtröenderåd och sina grupper — och under hela tiden har det ju i pressen förts diskussioner om dessa ting. Under sådana omständigheter kan man i varje fall konstatera, att behandlingen av dessa frågor — eftersom den kritiserats just från kommunistiskt håll — inte skett på det sätt, varpå liknande frågor avgöres inom de s. k. folkdemokratierna. Det skulle vara rätt intressant att se en folkdemokratisk ledare, som sammankallar de olika oppositionella partiernas företrädare och med dem överlägger om hur man lämpligen skall gå fram. Hade man kommit så långt i fråga om demokrati inom folkdemokratierna, skulle verkliga dessa vara att lyckönska. Då hade de tagit det första steget mot en utveckling till demokrati, men det är kommunisterna långt fjärran. Från det hållet bör man i varje fall inte komma med något klander över handläggningen av denna fråga.

Nu har också utskottet funnit — utan opposition från något håll — att det är nödvändigt att fatta ett snabbt beslut beträffande de här föreliggande skattefrågorna. De övriga skatteökningar, om vilka överenskommelser träffats, kommer, efter vad jag förnummit, kanske inom loppet av denna vecka att föreläggas riks-

dagen, och de kräver efter allt att döma ingen snabbbehandling utan kan behandlas på samma sätt varpå vi vanligen behandlar skattefrågor, med fullt utrymme för motionstid.

Jag undrar, om inte det måste betraktas som god demokrati när de olika partiernas ledare, med godkännande av sina partigrupper, kommer överens om en viss ordning, som sedermera förelägges ett utskott, och utskottet enhälligt ansluter sig till denna. I utskottet sitter ju ändå representanter för alla de fyra demokratiska partierna. Att inte kommunisterna sitter i utskottet beror ju på deras politiska svaghet. De orkar inte med att få in några representanter i ett utskott. Riksdagens kamrar kan ju sedan behandla frågan som de finner lämpligt. De kan avslå propositionen eller göra förslag till ändringar, om de så önskar. Det är god demokrati.

När vi inom utskottet var eniga om att för nästföljande budgetår och delvis innevarande budgetår tillstyrka den föreslagna ökningen av skattesatserna, höjdes det en ensam röst om vad som skulle göras i fortsättningen. Det var herr Elofsson, och den rösten har ju kommit till uttryck här från talarstolen före mig. Han ansåg att man i stället borde ha undersökt möjligheterna att göra besparingar. Det skulle betyda besparingar, som under nästa år komme att gå upp till 400 miljoner kronor. Jag är intresserad av herr Elofssons ansträngningar för att åstadkomma denna besparing på 400 miljoner kronor för ett följande budgetår. Jag har hört sägas att man inom regeringen har gjort en undersökning på jordbruksdepartementets stat men där inte lyckades hitta mer än några hundratals kronor, men vad hjälper det i jordbrukets stora huvudtitel och i den miljardbudget, som vi för närvarande har? Det fordras nog friska tag, både i jordbrukets huvudtitel och andra huvudtitlar, om man skall kunna leta upp belopp, som motsvarar dessa 400 miljoner kronor. Det är mycket möjligt att man från samma håll, där man talar om besparingar i fråga om utgifterna, kommer att söka minska statens inkomster med

Ang. höjd indirekt beskattning
större eller mindre belopp. Det är naturligtvis i nuvarande läge lika viktigt att bibehålla statens inkomster som att genomföra besparingar.

Desslikes nämnde herr Elofsson att man borde ge sig ut på det sociala fältet och där göra besparingar av olika slag. Det tillkommer inte mig att gå in på en diskussion på dessa punkter. Utskotten och kamrarna får sedermera avgöra, om dessa vägar är framkomliga. Jag vet inte, om det är ett typiskt tecken att sedan väl bondeförbundet lämnat koalitionsregeringen, ropar dess företrädare här i kammaren omedelbart på att man skall gå till angrepp mot socialpolitiken.

Att det i detta fall kan finnas några saker, som bör rensas bort och som är oriktiga, vill jag inte alls förneka, men jag betvivlar bestämt, att man i stort sett skulle kunna göra besparingar av den arten, att man därigenom skulle kunna åstadkomma de hundratals miljoner kronor det här är fråga om. Jag tycker att det skulle vara mycket olyckligt, om detta herr Elofssons yttrande skulle markera en ny inställning från bondeförbundets sida när det gäller svensk socialpolitik, på det sättet att bondeförbundet, när det nu ändrat namn, också ändrat inställning till dessa viktiga frågor.

Herr Elofsson nämnde också att vi skulle kunna gå den direkta beskattningens väg och inte genomföra någon punktbeskattning. Han nämnde därvidlag, att vi eventuellt skulle kunna öka uttagningsprocenten när det gäller inkomstskatten med 10 — detta skulle ge ungefärligen det belopp det här gäller. När vi vet att högern och folkpartiet under föregående år — och även i år synes detta vara fallet — varit ute efter att sänka de direkta statsskatterna på inkomstskattens område, på förmögenhetsskattens område och på arvsskattens område, är det väl tämligen uppenbart att det är omöjligt att få till stånd en uppgörelse som innebär att den direkta beskattningen skulle höjas för att finansiera de utgifter, som här är tänkta. Vi kan inte begära att de förra oppositionspartierna skulle begå politiskt harakiri

Ang. höjd indirekt beskattning

i enighetens namn — hur gärna jag än skulle se en sinnesändring på denna punkt. Men utskottet har ändå skrivit att utskottet *nu* i detta sammanhang inte vill yrka på att man skall skaffa dessa 400 miljoner kronor på den direkta beskattningens väg, utan låter den frågan stå öppen för en fortsatt prövning, om det skulle bli politiska möjligheter därtill.

Man må ändå hoppas, att nödvändigheten att på de indirekta skatternas väg öka statens inkomster skulle avhålla oppositionspartierna från att i detta läge under innevarande år och för kommande år försöka minska statens inkomster av direkta skatter av skilda slag. Jag vill livligt hoppas detta. Det skulle vara tämligen orimligt att man, samtidigt som man genomför höjningar av indirekta punktskatter, skulle minska de direkta skatterna.

När det gäller den indirekta beskattning, vi här föreslagit, har herr Elofsson bl. a. argumenterat för att man i stället skulle genomföra en allmän omsättningsskatt. Det skulle väl vara tämligen orimligt att man, medan det förslag till en allmän konsumtionsbeskattning, som är utarbetat av en kommitté, är ute på remiss, i detta ögonblick, innan förslaget hunnit övervägas, omedelbart skulle hoppa på en sådan sak. Jag har liksom utskottet ställt mig skeptisk emot en sådan tanke i nuvarande ögonblick, och jag vill hoppas att en sådan beskattning skall vara obehövlig under en avsevärd tid framåt — därom kan jag emellertid för min del ingenting säga.

Vi har nödgats gå in för denna punktbeskattning, där det i allmänhet tagits upp sådana objekt, som redan förut varit beskattade, ofta sedan lång tid tillbaka, och för vilka skatten nu skall höjas. Det är alldeles uppenbart, att vi kan ha de mest skilda uppfattningar om vilka skatter som bör ökas, men föreliggande förslag innebär en sammanjämkning av olika synpunkter och olika uppfattningar, som är gjord på det högsta politiska planet, där alla partiledare med stöd av sina partier träffat över-

enskommelsen. Även om den enskilde i olika avseenden kan ha andra önskemål, är det praktiskt taget för riksdagen mycket litet att göra, sedan ett sådant pussel lagts ihop om vilket de olika partierna varit ense. Vi får godta detta förslag. Alla är säkert missnöjda på någon punkt, men detta ligger i kompromissens väsen — man får ge med missnöje och ta med glädje. Utskottet har ansett att vi i nuvarande ögonblick bör ta förslaget, och utskottet är enhälligt på denna punkt.

Jag vill tillika säga att det förslag, som i dag ligger på riksdagens bord, är ur nykterhetsvårdande synpunkt väl utformat. Här har föreslagits en höjning av skatten på starksprit, en större höjning av skatten på starkvinerna än på lättvinerna, och detta är i stil med riksdagens förra intentioner. Ur den synpunkten kan vi knappast resa några egentliga invändningar mot det i dag på riksdagens bord liggande förslaget.

Herr talman! Vi står nu inför behovet att skaffa dessa 400 miljoner kronor, och alla demokratiska riksdagspartier är ense om att man bör gå fram på den nu föreslagna vägen. Det är alltså en överenskommelse, som är träffad, och utskottet har ansett sig kunna förorda den.

Jag ber därför, herr talman, att å det enhälliga utskottets vägnar få yrka bifall till dess förslag.

Herr **ELOFSSON, GUSTAF**, (cp) kort genmäle:

Herr talman! Jag fäste mig särskilt vid herr Sjödahls yttrande att han inte kunde tänka sig att man skulle sänka de direkta skatterna, utan att dessa skatter borde utgå som vanligt. Han sade, om jag förstod honom rätt, att pengarna behövdes, och det begriper jag mycket väl. Men jag tror att om det program, som man nu arbetar med inom regeringen, skall genomföras, så kommer de inte att räcka, utan jag tror att det kommer att behövas mycket mer.

Herr Sjödahl nämnde att partiledarna hade haft överläggningar med varandra och haft förbindelser med sina grupper.

Ja, herr Sjö Dahl, det kunde ju tänkas, men det har inte varit med grupperna som sådana. Det har skett inom interna kretsar, ty det skulle ju gå så tyst och hemligt till, såsom brukar vara fallet, när det är fråga om punktskatter och omsättningsskatter. Men hur har det skett? Ja, tidningarna berättade långt innan propositionen var framlagd om hur det skulle bli, och då förstår man ju, hur folk utnyttjat upplysningarna.

Herr Sjö Dahl yttrade vidare, att han fann det egendomligt att centerpartiet, efter att ha lämnat regeringen, omedelbart går i oppositionsställning, men herr Sjö Dahl vet ju, att partiet lämnade regeringen, eftersom partiet inte kunde acceptera de förslag till åtgärder, som man från det socialdemokratiska partiets sida ville lägga fram. Det må väl vara tillåtet att uttrycka sitt missnöje, om det framlägges förslag till en beskattning, som man inte anser vara av rättvis art.

Herr Sjö Dahl talade om att man undersökt, om man kunde göra några besparingar inom jordbrukshuvudtitelns område, men att man funnit att man inte kunnat spara mer än några hundra tusen kronor. Det är mycket möjligt, herr Sjö Dahl, och jag har inget emot besparingar på det området, om det finns möjligheter till det. Men herr Sjö Dahl nämnde inte ett ord om socialhuvudtiteln, och därigenom blir ju inte bilden fullständig. Jag har menat att man där skulle kunna göra besparingar utan att det skulle bli till någon större skada för dem som är i behov av hjälp. Alla barnrikefamiljer bör få den hjälp de behöver — det har jag ingenting emot, herr Sjö Dahl — men det får inte gå till så, som nu sker, att man kastar ut pengar till höger och vänster utan att på något sätt kontrollera, om de hjälpta har någon möjlighet att klara sig själva. Det är det som jag reagerar mot.

Jag förstår mycket väl, att herr Sjö Dahl inte vill ha någon allmän omsättningsskatt. Men då måtte man inte vara enig inom det socialdemokratiska partiet. I den kommitté, vars betänkande om indirekta skatter nu enligt herr Sjö Dahls uppgift är ute på remiss, var det ju socialdemokratisk majoritet. I betänkandet

Ang. höjd indirekt beskattning

förordas en allmän omsättningsskatt i stället för alla dessa punktskatter. Det är den vägen som jag tycker man skall gå, och jag tror, herr talman, att om allt det, som nu har förberedats från regeringens sida, skall genomföras, så kommer det inte att räcka med de skatter vi nu har, utan det kommer att krävas ganska stora belopp därutöver. Frågan blir ju bara då, hur man skall kunna ordna det på bästa sätt. Det bästa sättet att rekommendera är i första hand att iakttaga sparsamhet och i andra hand att försöka åstadkomma en rättvis beskattning.

Herr HAGBERG (h):

Herr talman! Det är uppenbart, att ett förslag, sådant som det vi nu har framför oss, liksom de former, under vilka det kommit till, förvisso kan ge anledning till delade meningar och till invändningar av skilda slag. För egen del, och det vill jag här ingalunda fördölja, skulle jag helst sett detta förslag utformat annorlunda i ett par hänseenden. Även vissa omständigheter i samband med dess utförande i praktiken kan nog ge anledning till kommentarer, för att nu inte använda ett något starkare uttryck. Detta sagt med allt hänsynstagande till frågans angelägna och brådskande natur. Det gäller enligt min mening alldeles särskilt avsnittet om den nya sockerskatten. Det är dock en ganska märklig historia denna. Realiter, ärade kammarledamöter, har ju den nya sockerskatten varit i kraft sedan onsdagen den 5 dennes, ehuru riksdagen först i dag, tisdagen den 11 februari, beslutar den. Jag har för min del litet svårt att se, att detta faktum går riktigt bra ihop med regeringsformens § 73, som — vilket vi väl alla vet — uttryckligen stadgar, att inga nya pålagor må utan riksdagens fria vilja eller samtycke påbjudas, uppbåras eller fordras, som det heter i texten. Man hänvisar naturligtvis till hamstringsrisken. Jag känner mig inte övertygad om att inte den risken hade kunnat undgås genom ett annat

Ang. höjd indirekt beskattning

tekniskt förfarande än det, som man nu har tillämpat.

Uppenbart är också, att den våldsamt uppflammande gränshandel, som nu är ett faktum, kan ställa den svenska produktionen och den svenska företagsamheten i ett brydsamt läge och reser allvarliga problem. Herr Elofsson lämnade några siffror om trafiken över Öresund i dessa dagar. Jag skulle kunna föreställa mig, att dessa siffror kommer att stiga väsentligt under den närmaste tiden.

Nu kanske någon här vill påpeka, att man ingalunda har blundat för detta spörsmål i propositionen. Det är riktigt, det vill jag gärna medge. Införes en sockerskatt, kan detta medföra, att gränshandeln med socker kraftigt ökar, säger finansministern. Han fortsätter: »Jag vill här erinra om att beträffande ett annat varuslag, nämligen margarin, den högsta kvantitet som en resande får medföra utan att betala därå belöpande avgifter bestämts till 5 kg. Huruvida likartade åtgärder kan erfordras i fråga om socker kan icke för närvarande bedömas. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att med uppmärksamhet följa utvecklingen. Skulle gränshandeln med socker öka på ett oroande sätt, torde Kungl. Maj:t, därest riksdagen icke har någon erinran däremot, få utfärda bestämmelser i ämnet med en innebörd i huvudsak motsvarande de för margarinet gällande.» Jag tillåter mig för min del här uttrycka en bestämd förväntan, att Kungl. Maj:t i anslutning till finansministerns sålunda gjorda uttalande i propositionen med all möjlig uppmärksamhet följer utvecklingen inom gränshandeln med socker och är beredd att snabbt vidta de åtgärder, som Kungl. Maj:ts överväganden kan ge anledning till.

Herr Elofsson har i sitt anförande för en stund sedan undrat, varför man inte sökt få fram de erforderliga pengarna till försvarsförstärkningen på annat sätt än genom dessa nya punktskatter. Han har ifrågasatt ingrepp i riksstaten och andra åtgärder. Han har närmare utvecklat detta i sin motion, i den reserva-

tion som han fogat till bevillningsutskottets betänkande och nu i sitt anförande. Alla de besparingsmöjligheter, som han gett anvisning på, är av sådan natur, att de naturligtvis förtjänar uppmärksamhet. Men, herr Elofsson, vi får inte alldeles glömma bort att den uppgörelse, som här har träffats och som herr Sjödahl, bevillningsutskottets ordförande, närmare kommenterade, har träffats inte mellan två, inte mellan tre, utan mellan fyra parter, vilka givetvis haft skilda uppfattningar om sättet för finansieringen. Det gällde att finna en gemensam nämnare, som kunde samla alla de i överläggningen deltagande. Hade man inte funnit en sådan nämnare, hade det inte blivit någonting av — den saken är så klar, att den inte behöver utvecklas närmare.

Jag skulle kunna tänka mig, att diskussionen under de s. k. partiledarförhandlingarna har skett efter följande tre linjer.

För det första skulle pengarna kunna anskaffas genom nedskärningar på andra punkter i budgeten. Jag behöver nog inte understryka för kammarens ledamöter, att den utvägen har haft sympatier på vårt håll. Men lika klart är, att regeringens företrädare vid överläggningarna *utifrån sina synpunkter* inte velat vara med om en sådan utväg. Den skulle nämligen ha inneburit väsentliga justeringar av regeringens eget budgetförslag.

Den andra linjen kunde ha tänkts innebära, att pengarna skulle skaffas genom höjning av den direkta beskattningen. Det vore naturligtvis en utväg, men lika klart är, att ett dylikt förslag måste ha mött motstånd från — det är ingen anledning att hemlighålla detta — bland annat vårt håll.

Så har vi den tredje linjen, som är den enda form för penninganskaaffningen som återstår, den linje, som alltså nu presenteras riksdagen och som har kunnat ena samtliga de fyra fördragslutande parterna, om jag får använda den terminologien.

Även om man, som jag redan har antytt, förvisso kan ha delade meningar

Ang. höjd indirekt beskattning

om ett och annat — kanske åtskilligt — i den här uppgörelsen, vilken alltså bevillningsutskottet nu tillstyrker i den del, som kommit under dess prövning, så menar jag ändå, och det vill jag gärna säga vid detta tillfälle, att man från riksdagens sida har anledning till djup tillfredsställelse över att det dock har lyckats att trots allt komma överens i försvarsfrågan, att lyfta den över partistriderna, som det heter. Denna enighet är enligt min uppfattning av den betydelse både inåt och utåt, att den måste anses vara värd sitt pris.

Herr talman! Vi, som var med här i riksdagen under krigsåren, och det gäller ju åtskilliga i denna kammare, har säkert alltså starkt minne vad folkets enighet om att till det yttersta försvara sig, för det fall vårt land bleve angripet, vad denna enighet *såsom sådan* den gången betydde för våra möjligheter att hålla oss utanför. Denna enighet var, jämte de materiella realiteter, som den täckte, en moralisk tillgång för oss av oskattbart värde. Jag har, herr talman, den övertygelsen att reaktionen och bedömningen utanför detta lands gränser kommer att bli likartad inför det beslut, varom kamrarna i dag torde komma att ena sig. Detta är något av det väsentliga i det spörsmål, som i dag ligger framför oss.

Nu är det ju klart, att de för försvaret ansvariga ingalunda genom denna överenskommelse har fått vad de önskat och vad de under ämbetsmannansvar ansett sig böra föreslå. Detta är ju ovedersägligt. Man vill dock hoppas, att den minskade kvantiteten skall ersättas av den ökade kvaliteten. Vad som också är ganska viktigt, ärade kammarledamöter, är att vi nu vet vad vi har att rätta oss efter. Förutsättningar för en bättre försvarsekonomi skapas, provisorietiden är förbi. Bevillningsutskottets betänkande är, som dess aktade ordförande redan understrukit, enhälligt. Jag vill gärna hoppas, att något av samma enighet skall komma till uttryck i det beslut som denna kammare om någon stund går att fatta.

Med dessa ord, herr talman, tillåter

jag mig hemställa om bifall till bevillningsutskottets här föreliggande betänkande.

Häri instämde herr *Ewerlöf* (h).

Herr SPETZ (fp):

Herr talman! Herr Hagberg har otvivelaktigt rätt i att förspelat till denna proposition och snabbbehandlingen i bevillningsutskottet, varav resultatet är föreliggande betänkande, ger utrymme för invändningar såväl ur parlamentarisk som ur konstitutionell synpunkt. Personligen skulle jag ha funnit det omöjligt och principiellt oriktigt att nu besluta om skatter i allmänhet och punktskatter i synnerhet, om jag inte hade vetat att det fattas pengar redan i löpande budget och att nästa års budget kommer att vara ännu mer bekymmersam. Det måste principiellt eljest vara oriktigt att besluta om skatter innan riksdagen har beslutat om utgifterna och därigenom har möjlighet att överblicka budgetläget.

Det är sålunda möjligt att vad som hänt kan komma att väcka en framtida forskares förvåning, mildt sagt, men för oss i dag ligger händelserna så nära att det inte är möjligt att rättvist bedöma uppgörelsens politiska konsekvenser. Den debatt som redan hållits och som fortsätter kommer säkerligen att uppvisa mycket olika uppfattningar om det tillbörliga i tillvägagångssättet. Med en lätt travestering kan man väl i alla fall säga: »Vad som har skett det har skett.» Ingen inom bevillningsutskottet — det har både bevillningsutskottets ordförande och herr Hagberg talat om — var därför beredd att slå spelet över ända.

Det har redan påpekats av de föregående talarna att bevillningsutskottet var enhälligt i sin uppfattning att det nu ingenting annat fanns att göra än att tillstyrka propositionen, trots att icke någon inom utskottet var helt tillfreds med de föreslagna punktskatterna.

Jag vill med detta inte ha uttalat något klander vare sig mot regeringen

Ang. höjd indirekt beskattning

eller mot partiledarna för den träffade överenskommelsen. Att den varit nödvändig tror jag vi kan vara överens om. Den är endast ett av tecknen, såsom jag ser saken, på riksdagens oförmåga att i partiskiljande frågor självständigt träffa i det politiska livet nödvändiga kompromisser. Lika uppenbart är att riksdagens makt och anseende just nu befinner sig i en vågdal.

I fråga om de föreslagna punktskattorna har jag för min del känt särskild olust — och detsamma gällde även herr Hagberg — inför de höjda skatterna på socker och på bensin. Jag vill understryka nödvändigheten av att dessa skatter verkligen blir tillfälliga, inte bara till namnet utan även i realiteten. Det måste bli en angelägen uppgift för finansministern att vid uppgörande av nästa års riksstat finna möjlighet att undvara dessa skatter. Utskottet har också i sin motivering särskilt uppmärksammat att Kungl. Maj:t har möjlighet att medge viss lättnad i sockerbeskattningen för viss produktion. Utskottet har med avsikt valt ordet produktion för att det skall kunna vara möjligt för t. ex. biodlare att slippa denna skattebelastning.

Det vore, herr talman, mycket mera att säga om de frågor detta betänkande handlar om, men jag skall avstå därifrån. Jag vill till sist endast med eftertryck betona att de medel, som genom de nya skatterna tillföres budgeten, icke avser något särskilt utgiftsområde. Vi har bara en specialbudget — vägväsendets. Att säga att medlen skall gå till försvaret är därför lika oriktigt som att säga att de skall gå till upprustning av universiteten eller till höjda barnbidrag eller till subvention till SJ eller till någon annan av de tusentals utgiftsposter, varav budgeten består.

Med det anförda ber jag, herr talman, att få instämma i det yrkande som gjorts om bifall till utskottets hemställan.

I detta anförande instämde herr *Söderquist* (fp) och herr *Hansson, Nils*, (fp).

Herr *BENGTSON* (cp):

Herr talman! Just en månad efter statsverkspropositionens avlämnande står vi inför den något unika situationen att vi nödgas göra en första komplettering för att budgeten skall bli i varje fall formellt balanserad. Herr Strängs ofullständiga budget var dock inte skön som Schuberts ofullbordade symfoni, och den får därför inte heller lov att förbli ofullbordad. I dag måste vi ta ställning till frågan om att fylla en del av de luckor, som onekligen fanns redan från början, fast de inte var direkt utpekade. För att fortsätta något med musikaliska begrepp kanske man kan säga att dagens debatt säkerligen kommer att föras med sordin. Det finns en överenskommelse mellan partiledarna, som vi anser att vi bör respektera, och därför kommer man att begagna måttfulla uttryck och inte anse att vi skall rubba på vad som förekommit.

Själva den formella behandlingen — att partiledarna kommer samman och diskuterar vitala frågor — har jag ingenting att anmärka emot, och jag anser heller inte att detta innebär något övergrepp från partiledarnas sida. Man kan väl utan vidare konstatera att de haft kontakt med sina riksdagsgrupper. Det enda oriktiga man möjligen skulle kunna visa på är att förslaget är utformat alltför mycket i detalj. Man kan träffa en överenskommelse i princip, men man bör lämna möjlighet både för utskotten och för de enskilda riksdagsmännen att företaga någon ändring.

Det måste väl också reageras mot det sätt, på vilket frågan behandlas här i riksdagen. Det är alldeles riktigt, som utskottets ärade ordförande påpekade, att det inte finns några formella hinder att företa en sådan behandling som skett, men det har dock motiverats med att man skulle förebygga hamstring. I detta fall fick emellertid svenska folket i mycket god tid reda på vad som skulle komma, och därmed lämnades vägen öppen för hamstring. Man kan då fråga sig om det fanns så stor anledning att företa en snabbhandling i riksdagen.

Att skriva propositioner kräver myc-

ket arbete. Vi har emellertid vid andra tillfällen kunnat konstatera att den nuvarande regeringen kan producera propositioner ganska snabbt. Vi har anledning fundera över hur snabbt den tydligen mera omfattande propositionen om tilläggs pensioneringen kommer att framläggas.

I detta sammanhang vill jag också säga att jag inte kan annat än reagera emot vad herr Sjö Dahl sade om att bondeförbundet genast vill gå till angrepp mot socialpolitiken när det lämnat regeringsställningen. Jag skulle vara intresserad av att få veta vilka exempel herr Sjö Dahl kan ge på att vi i stort anmärkt på socialpolitiken. Det finns dock en sak som vi framställt viss anmärkning emot, och det gäller bostadssubventionerna. På den punkten har jag redan i remissdebatten påvisat att det inte lämnas subventioner för mer än en av de tre nödvändigaste saker vi behöver, d. v. s. mat, kläder och bostäder. Det är inte fullt konsekvent att subventionera bara en av dessa saker. Det har också skett en ständigt avveckling av dessa subventioner, vilket jag hoppas skall fortsätta.

Jag vill också tillägga att socialpolitiken bör anpassas efter tidens utveckling. Det finns alltid anledning att överväga vissa justeringar. Det är också det vi har syftat på, då vi sagt att vissa ting inom socialpolitiken behöver en översyn.

Det är inte den kompromiss som har förekommit här, som är det obehagligaste, utan det är kanske det, att vi inte riktigt har känt till parternas utgångspunkter, och vi lär väl aldrig få reda på det heller. Vill man göra någon ändring, möter man bara en kompakt mur. Det har träffats en överenskommelse, och det går inte att rubba på någonting i detaljerna i det förslag som har framlagts. Det är väl endast beträffande avvägningen mellan de olika posterna som man kan framställa anmärkningar. Jag måste säga att det förefaller som om man där kan spåra finansministerns enligt min uppfattning alltför lätta hand när det gäller en del ur både hälso- och andra synpunkter nedbrytande vanor. Den spritkonsumtion som vi har är fortfa-

Ang. höjd indirekt beskattning

rande mycket hög. Det vore anledning att försöka vidtaga olika åtgärder mot den. Vi har ju en gynnsam erfarenhet av den femkronorshöjning av spritpriserna som genomfördes 1956. När man nu skall företa en höjning stannar man, tycker jag, alltför blygsamt vid en trekronorshöjning. Det borde ha varit en höjning med fem kronor i stället.

När herr Elofsson betvivlar att herr Sträng kan få in dessa 80 miljoner kronor på spritpriserna, måste jag säga att om det skulle bli så, att herr Sträng inte får in dem, skulle väl detta vara ett av de mest positiva resultaten av det föreliggande förslaget.

Det talas alltid om hembränning och smuggling, när man höjer spritpriserna. Skall man få något egentligt begrepp om den saken, fordras det mera noggranna utredningar. Mig veterligt har det icke framkommit något i den vägen, som givit anledning till oro.

Jag förmodar att hela förslaget såsom det är skisserat i propositionen, kan diskuteras här, eftersom även de andra skatterna, som kommer att behandlas senare, är upptagna där. Därför finns det anledning att nu något litet närmare beröra detta, ty om det skulle bli en annan avvägning, kommer det att påverka de olika posterna.

Beträffande det hälsoår, som vi nu inleder, har jag den uppfattningen, att man är mycket mild när det gäller varor som är rätt äventyrliga ur hälsosynpunkt. Vid ett tidigare tillfälle, då cigarettarna skulle höjas i pris, talade man rätt allmänt om en höjning med två öre. När höjningen sedan kom, hade man stannat vid ett öre. I detta fall visas nu samma mildhet. Man delar på örena och tar inte ut två öre, utan stannar vid ett och ett halvt öre.

Vad som ytterligare är anmärkningsvärt — något som utskottets ärade ordförande berört — är avvägningen av priserna ur nykterhetssynpunkt. Vi hade påstått att vi tidigare gjort en noggrann avvägning mellan alkoholhaltiga och icke alkoholhaltiga drycker. Det har poängterats mycket starkt, att man borde vara försiktig vid prissättningen på icke al-

Ang. höjd indirekt beskattning

koholhaltiga drycker, då detta skulle vara gynnsamt ur nykterhetssynpunkt. Det förefaller nu, som man glömt bort den avvägningen. Vi finner att höjningen är större beträffande en sådan sak som läskedrycker och betydligt mindre då det gäller starköl och vanligt öl.

Detta är några anmärkningar, som jag anser det vara på sin plats att göra ur nykterhetssynpunkt. Jag anser inte att riksdagen följt sina tidigare intentioner. Vi får ju ytterligare behandla den saken, men det kan vara motiverat att beröra den redan nu.

Jag finner en liknande tendens, när det gäller sockerskatten. Jag vet inte, om vad som är sagt i propositionen och som vi accepterat, nämligen att snaskproduktionen speciellt skulle undantas, är så alldeles motiverat. Det skulle nog vara på sin plats att låta även den få vidkännas sockerskatten. Det sägs att konsumtionen minskade, då vi hade en hög beskattning. Vi hade 80 procents skatt vid ett tillfälle. Skatten minskade konsumtionen, men det gällde en så pass kort tidrymd, att man knappast kan bedöma, hur den verkade. Dessutom var det inte mindre än fyra av det årets månader, då vi hade 80 procents skatt, som visade högre konsumtion än året innan, då vi hade 60 procent. Hade vi följt utvecklingen under längre tid, är det inte säkert, att vi funnit att skatten hade kommit att påverka konsumtionen så starkt. Det kan ifrågasättas, om det är önskvärt med en så stor snaskproduktion som vi har nu.

Jag vill, herr talman, särskilt understryka en sak, som framhållits av utskottet. Man säger, att det skulle vara möjligt för Kungl. Maj:t att göra vissa undantag, och utskottet skriver: »Härvid har utskottet uppmärksammat att Kungl. Maj:t har möjlighet att, därest så skulle visa sig påkallat, medge en viss produktion lättnader i beskattningen.» Jag vill betona att detta är en betydelsefull fråga framför allt ur biodlarnas synpunkt. En höjning av sockerpriset kan vara mycket kännbar för dem, eftersom biodlingen är så beroende av socker. Jag vet att

de har många svårigheter redan. Man får beakta att biodlingen har betydelse icke bara för honungsproduktionen utan också ur växtsynpunkt — för pollineringsringen. Jag hoppas därför, att Kungl. Maj:t kommer att beakta biodlarnas svårigheter så att de slipper vidkännas det höjda sockerpriset.

Så som överenskommelsen nu är utformad i detalj, finns det knappast någon möjlighet att yrka på korrigeringar. Man kan endast göra en del anmärkningar. Om det i fortsättningen skulle bli på liknande sätt, att partiledarna överenskommer i större frågor, har jag ingenting emot det, men jag vill dock uttala det önskemålet, att man icke detaljreglerar så mycket utan ger större svängrum för justeringar, och att man dessutom i all den utsträckning som är möjlig ger riksdagen tillfälle att behandla frågorna på normalt sätt.

Med det sagda, herr talman, ber jag få ansluta mig till utskottets hemställan.

Herr **SJÖDAHL** (s) kort genmäle:

Herr talman! I anledning av herr Bengtsons yttrande vill jag nämna, att jag ingalunda påstått att bondeförbundet ändrat sin inställning till socialpolitiken. När man använder sådana uttrycksmetoder som herr Elofsson, då han säger, att här strös inom socialpolitiken pengar till höger och vänster, visar det en rätt tveksam inställning till den socialpolitik, som nu förs. Jag sade därför, att jag hoppades, att när bondeförbundet ändrade namn och uppträdde som centerparti, det icke samtidigt skulle ändra sin inställning till socialpolitiken. Jag vill nu tolka herr Bengtsons yttrande så, att min förhoppning är riktig.

Herr **NORLING** (k):

Herr talman! Som väntat var har utskottet godkänt den uppgörelse som träffats mellan de borgerliga partierna och regeringen, något som i praktiken innebär att riksdagen har åsidosatts och att en grupp på sex personer har

kommit med ett färdigt beslut som riksdagen i dag har att godkänna eller avslå. Förhandlingarna mellan partiledarna och regeringen var så hemliga att regeringens proposition, sådan den godkänkts i de hemliga förhandlingarna, förelades riksdagen endast någon minut innan denna hade att fatta beslut om bordläggning. Ingen riksdagsledamot hann ens blixtläsa handlingen, och någon motionstid lämnades inte. Detta var lindrigt sagt ett underligt utslag av demokrati.

De uppgifter man kunde få om resultatet av de hemliga förhandlingarna var vad pressen meddelade i sina notiser, och tydligen hade den fått de informationer som riksdagsmännen saknade.

Allra minst hade väl arbetarna väntat att en ny skattebörd väntade dem, och därtill en beskattning som måste drabba de sämst ställda i samhället hårdast. När kollektivavtalen uppgjordes för omkring ett år sedan godkände man dessa i förlitan på utfästelsen att priserna skulle stabiliseras, och man undertecknade avtalen för två år. Nu ser man att man på nytt blivit lurad. Varupriserna har oavbrutet stigit, och nu kommer nya varuskatter. De löneförhöjningar som man lyckades erhålla genom de nya avtalen är redan uppätta av prisstegringar, och nu kommer nya.

Värst kommer de nya varuskatterna att drabba de barnrika familjerna samt pensionärerna, då skatterna lagts på så nödvändiga konsumtionsvaror som socker, svagdricka och lemonad. Det är på dessa nödvändighetsvaror som den procentuellt största förhöjningen har lagts. Till detta kommer så skatten på hushållsförbrukning av elektrisk ström, för att nu inte tala om skatterna på alkoholvaror, bensin och cigaretter. De nya skatterna har inte anpassats efter de olika befolkningsskiktens bärkraft, utan folkpensionären med sin minimala köpkraft beskattas lika hårt som miljonären.

Högern och folkpartiet har lyckats få igenom sin huvudlinje i beskattningen, och man hyser på dessa håll utan tvi-

Ang. höjd indirekt beskattning

vel stor glädje över de lyckade framgångarna. Man känner, som herr Hagberg sade, djup tillfredsställelse över att man har lyckats skydda sina uppdragsgivare från en ökning av den direkta beskattningen. Hade i stället den direkta beskattningen ökats med exempelvis 10 procent hade en inkomsttagare med 10 000 kronor i årsinkomst fått en skatteförhöjning av 50 å 60 kronor, medan en inkomsttagare med 65 000 kronor per år hade fått en skatteökning med över 2 000 kronor. Nu får folkpensionären och den större inkomsttagaren lika hög beskattning på de varor som förbrukas. För dem som använder alla de varor som nu skall beskattas innebär det föreliggande förslaget en utgiftsökning av 300 å 400 kronor per år.

Att arbetarna och deras organisationer har genomskådat skatteförslaget och insett dess verkningar framgår bäst av alla de protester och krav på att förslaget inte skall genomföras som nu tillställs regering och riksdagsgrupper.

Den militära upprustning, vartill skatten skall användas, skall jag inte beröra, då herr Öhman i lördags vid remissen av ärendet behandlade detta spörsmål.

Herr Gustaf Elofssons reservation kan vi från vår sida inte stödja, då den innebär att en del sociala förmåner måste borttas på det bostadspolitiska området, vilket skulle medföra stora kostnadsökningar för bostäder. Inte heller kan vi stödja ett förslag om allmän omsättningsskatt på varor.

Med denna korta motivering och med hänvisning till motiveringen i våra motioner vill jag, herr talman, yrka bifall till motionerna nr 315 i denna kammare och 405 i andra kammaren, vilka går ut på avslag på propositionen nr 50.

Herr GELJER (s):

Herr talman! Det har omvittnats att uppgörelsen i försvarsfrågan har skapat en hel del oro ute i landet på grund av det sätt på vilket försvarskostnaderna skall finansieras. Jag tror inte att det finns någon anledning till förundran över att det uppstår oro i en sådan si-

Ang. höjd indirekt beskattning

tuation, ty om man ser saken från löntagarnas synpunkt måste man inse att det föreslagna systemet för finansiering av försvarsutgifterna mer eller mindre är en kalldusch, eftersom löntagarna arbetar under tvååriga kollektivavtal, som under den löpande tvåårsperioden inte kan förändras till sitt innehåll. Kanske oron kan förklaras, så mycket mera som man, då avtalen träffades i början av år 1957, förutsatte att man skulle slippa nya utgifter som skulle påverka levnadskostnaderna så som nu sker och som för övrigt också har skett genom andra åtgärder, som har företagits redan under år 1957.

Löntagarna har naturligtvis anledning att hysa oro, men det finns också ett reellt underlag för missnöje, ty vad man har att motse under år 1958 är att löntagarna, trots att läget i landet från systerstatssynpunkt är relativt gott och trots att den ekonomiska utvecklingen för näringslivet som helhet alltså är god, riskerar att få notera en försämrad reallön. Det har inte behövt ske under 1957, men såvitt vi nu kan bedöma föreligger den risken för 1958. Därmed kan man redan nu förutse, att de löneförhandlingar som skall äga rum årsskiftet 1958/59 sannerligen inte kommer att bli lätta. Det kommer tvärtom att uppstå stora svårigheter vid dessa förhandlingar. Med det beslut, som riksdagen här kommer att fatta, och med de åtgärder som tidigare har vidtagits i vissa avseenden och de ytterligare åtgärder som kanske kommer att vidtagas på olika punkter under 1958, skapar vi ett lagrat lönekrav som kommer att bli mycket svårt att tillgodose och som kommer att resultera i att löneförhandlingarna nästa årsskifte blir mycket svåra.

Skulle vi därtill inför nästa årsskifte ha att räkna med att jordbruket då kommer med betydande anspråk, så kommer detta att ytterligare skärpa det läge som då kommer att råda inför de nya löneförhandlingarna.

Under år 1957 har levnadskostnaderna hållit sig ungefär inom den ram som man kunde räkna med då avtalen ingicks, ja, de har ganska legat någon

aning högre. Jag vill erinra om att från februari 1957 till december 1957 har levnadskostnadsindex gått upp med fyra enheter eller i runt tal med tre procent. Därtill får läggas verkan av det höjda mjölkpriset och de nya ökade järnvägstaxorna, vilket betyder mer än en halv enhet på index. Efter den omräkning i nya vikter som skett är levnadskostnadsindex därmed uppe i över 148. Härtill kommer nu dessa nya indirekta skatter vilka betyder att levnadsindex går upp med ytterligare nära två enheter. Vi kan räkna med att när vi kommer fram till mars månad kommer vi att ha ett levnadskostnadsindex av 150.

Indextalet 150 var den gräns som enligt vad som bestämdes vid avtalsuppgörelsen skulle utlösa nya förhandlingar mellan arbetsmarknadens parter om denna gräns hade nåtts i slutet av år 1957. Vi passerade emellertid över den tidpunkten, utan att indexgränsen överskreds, men nu får vi i stället en så mycket starkare ökning av index under första delen av år 1958.

Därtill kommer att vi löper ytterligare en risk i fråga om levnadskostnadsindex, vilken jag inte vet om ens bevillningsutskottet har gjort riktigt klar för sig. Vi löper nämligen den risken att jordbrukets s. k. sexprocentregel kommer att utlösas under 1958, vilket kommer att innebära en ytterligare stegring av levnadskostnaderna genom ökade priser på kött, fläsk och andra liknande varor. Den risken föreligger tydligen inte nu omedelbart, men den kan vara ett faktum om någon månad. Det betyder i så fall att när vi kommer in på andra halvåret har vi att räkna med en kraftig stegring av levnadskostnaderna även härigenom, vilket då kommer att ytterligare försvåra de löneförhandlingar som så småningom skall äga rum på den svenska arbetsmarknaden.

Jag har, herr talman, velat erinra om detta, därför att jag tror att vi har en benägenhet att litet för mycket bortse från den effekt som olika åtgärder från statens sida har på löneutvecklingen och de förhandlingar som man ställs inför på arbetsmarknaden.

Här sägs det nu när det gäller försvaret, att det har varit nödvändigt att skaffa dessa ökade inkomster. Jag är också fullt medveten om att situationen varit den, att man måste skaffa fram nya inkomster till staten, varför mellan partiledarna överenskommelse träffats om dessa nya indirekta skatter. Jag vill dock erinra riksdagen om att vi kanske inte hade behövt befinna oss i den situation som vi nu står i om riksdagen icke tidigare hade varit så angelägen att genomföra sänkningar av den direkta beskattningen, för vilka det icke funnits reellt underlag. Riksdagen har från år 1955 infört de nya schablonavdragen, som kostar staten 200 miljoner kronor per år. 1957 infördes de nya skatteskalorna, som kostar 375 miljoner kronor. Från och med 1958 tillämpas de nya kommunala ortsavdragen, som kostar staten 425 miljoner kronor. Riksdagen har sålunda här genomfört en sänkning av den direkta beskattningen som räknat från och med år 1955 och till och med den sänkning som träder i kraft innevarande år innebär en inkomstminskning för staten av 1 miljard kronor. På löntagarhåll har vi aldrig varit entusiastiska för denna sänkning av den direkta beskattningen. Både inom regeringen och oppositionspartierna har man varit medveten om att den sänkning av den direkta beskattningen, som på detta sätt har genomförts, senare skulle komma att ställa riksdagen inför andra svårigheter. Och det är i den situationen vi befinner oss just nu.

Låt mig också erinra om att när den direkta skatten sänktes år 1957 genom de nya skatteskalorna, som kostar staten 375 miljoner kronor, gick Landsorganisationen emot denna sänkning. Landsorganisationen gick likaledes emot införandet av de nya ortsavdragen, som kostar staten 475 miljoner kronor. Vi har på det sättet avstyrkt en sänkning av den direkta beskattningen med 800 miljoner. Vi har gjort det därför, att vi var medvetna om att det inte fanns underlag för den skattesänkning, som då fördes fram och som med entusiasm godkändes av oppositionspartierna. Ha-

Ang. höjd indirekt beskattning

de man uraktlåtit detta, hade vi nu haft ett läge, där det kanske inte varit nödvändigt att vidta extraordinära åtgärder på sätt som sker i och med införandet av den nya indirekta beskattning som i dag diskuteras.

Jag är medveten om att det inte vare sig tekniskt eller politiskt är möjligt att nu diskutera en höjning av den direkta beskattningen, ty även om man höjer uttagningsprocenten till 110, skaffar man inte de medel som behövs för finansiering av de ökade försvarsutgifterna. För att klara det skulle uttagningsprocenten få lov att sättas betydligt högre, och det är, som jag sade, nu inte möjligt. Men jag tror det är hälsosamt att erinra om det som har skett tidigare, när vi i dag står inför dessa svårigheter. Jag skulle vilja beteckna det mer eller mindre som ett politiskt lättsinne från oppositionspartiernas sida att så hejdlöst och så ohämmat, som har skett under senare år, yrka på sänkningar av den direkta beskattningen, när man borde ha varit medveten om att det varit klokare att bibehålla beskattningen och därmed undanröja de svårigheter av annat slag, som kommer att uppstå och som vi befinner oss i just nu.

Jag har, herr talman, velat framföra dessa anmärkningar i den diskussion, som pågår i dag. Det skulle vara synnerligen angenämt, inte minst ur löntagarnas synpunkt, om riksdagen när det gäller skattepolitiken och bedömningen av den direkta beskattningen ville se mer realistiskt på frågorna i fortsättningen än vad som hittills har skett vid flera tillfällen.

Herr ÖHMAN (k):

Herr talman! I lördagens debatt fick jag ett löfte av finansministern om att han i dag skulle bemöta och vederlägga vad han ansåg vara ovederhäftigt i mitt anförande då. Jag kan nu bara beklaga, att finansministern tydligen är förhindrad att infria detta löfte, som han gav så bestämt.

Jag skall inte i dag, herr talman, upp-

Ang. höjd indirekt beskattning

repa vad jag tidigare anfört om den odemokratiska ordning, som tillämpats vid behandlingen av denna fråga. När nu herr Sjødahl som utskottets ordförande skulle försvara den ordning och det sätt, som har tillämpats, måste han som vanligt företa en utlandsresa och konstruera exempel, som inte har någon som helst motsvarighet i det levande livet.

Jag har vid flera tillfällen i denna kammare gjort allvarliga försök att undervisa herr Sjødahl och andra om de demokratiska förhållandena i socialismens länder, men jag måste beklaga, att mina bemödanden inte har gett resultat. Jag skall därför inte i dag följa herr Sjødahl på hans utflykt utan försöka att hålla mig här hemma. Jag måste vidhålla, att behandlingsgången har varit odemokratisk och att man mycket starkt kan ifrågasätta, huruvida konstitutionella regler har iakttagits.

Några saksål för den blyxtbehandling, som nu pågår, har inte kunnat anföras ifrån något håll. Nu har frågan avancerat så, att vi strax skall gå till avgörandet. Som väntat var uppför sig bevillningsutskottet mycket väluppfostrat och lydigt. Dess betänkande är nästan ord för ord en avskrift av regeringspropositionen och i den mån det inte är det göres hänvisningar till densamma. Någon saklig argumentering till de motioner som väckts får man förgäves söka efter i utskottets betänkande.

Lika odemokratisk som behandlingsordningen har varit i riksdagen, lika demokratisk blir verkan av de nya skatterna. En arbetarfamilj med låt oss säga 10 000—12 000 kronor i inkomst tvingas att betala lika mycket till de ökade försvarsutgifterna som miljonärerna och andra stora inkomsttagare och förmögenhetsägare. Vad är det för slags rättvisa? Vad är det för slags demokrati? Det är de frågor, som löntagarna nu med all rätt ställer i de olika fackföreningarna och organisationerna. Jag skall helt instämma i vad Metalls avdelning i Olofström har gett uttryck åt, när den i ett uttalande fastslår: »Den föreslagna indirekta beskattningen av förnödenheter kan vi inte stillatigande godkänna, ef-

tersom den på alla sätt avviker från den linje vi trots vara den socialdemokratiska. Vi är medvetna om att det för landets finansminister kan vara svårt att anskaffa behövligen medel, men detta bör inte ske på det orättvisa sätt som den indirekta beskattningen ovillkorligen utgör. Denna beskattningsform gör att svetsare Karlsson får betala mera till felande försvarspengarna än vad en Bonnier, en Kreuger eller en Wallenberg kanske får göra.»

Jag tror att de socialdemokratiska metallarbetarna i Olofström här uttrycker en mycket utbredd och riktig mening hos de svenska löntagarna.

Om det nu är så, att nya skattemedel ovillkorligen är nödvändiga — för min del vill jag bestrida det — borde dessa skatter ha tagits ut på direkt väg, så att var och en fått betala mera efter bärkraft än på det sätt som nu kommer att ske. En höjning av uttagsprocenten från 100 till 110 skulle enligt uppgifter som jag har fått — och jag tror inte att de är oriktiga — ha tillfört statskassan omkring 350 miljoner kronor på ett budgetår. Fördelningen av dessa skatter skulle ha skett på det sättet att en beskattningsbar inkomst på 8 000 kronor hade fått vidkännas en skattehöjning med 88 kronor, en inkomst på 25 000 kronor en skattehöjning med 581 kronor, en inkomst på 50 000 kronor med 1 850 och en inkomst på 100 000 kronor med 4 500. De, som ligger i den verkliga direktörsklassen och har 200 000 kronor i beskattningsbar inkomst, hade fått punga ut med ytterligare 10 700 kronor.

En sådan fördelning av skattebördan skulle vara något så när rimlig och anpassad efter bärkraft. Men det är naturligtvis rätt förstället att företrädarna för högern och folkpartiet inte vill gå med på en uppgörelse efter sådana linjer.

Till det groteska i handläggningen av dessa skattefrågor hör också att de statsinkomster, som nu skall tas in, skall användas för utbyggnad av en försvarsorganisation som riksdagen ännu inte tagit ställning till. Vi skall alltså först ta ut skatterna och bestämma att de går till försvaret, och sedan skall vi ställas

inför behandlingen av hur försvarsorganisationen skall se ut. Man begär nu att vi skall öka på anslaget till generalerna med 400 miljoner kronor och samtidigt binda oss för att under en tioårsperiod årligen öka de militära kostnaderna med 2,5 procent plus de automatiska stegringar som blir en följd av höjningarna av priser och löner.

Redan det första året innebär denna ökning att man här i landet på olika sätt får inbetala 400 kronor per person räknat till försvarets utgifter. Det motsvarar 1 600 kronor för en normalfamilj, en summa som enligt min mening ter sig tämligen orimlig. Vi lever ju ändå i en tid när det råder fred i världen, en tid då såvitt jag vet ingen makt vare sig säger sig hota eller kan beskyllas för att hota Sveriges fred och nationella frihet. Att i en situation, när vi, trots att vissa svårigheter finns, ändå kan spåra tydliga tecken på en tilltagande vilja å ömse sidor att åstadkomma avspänning i världen, driva upp de militära utgifterna på det sätt, som här förordas, kan vi icke vara med om i det parti jag tillhör. Sverige måste sluta upp med att leka stormakt, ty det är ingen stormakt. Vi måste se till att våra militära utgifter anpassas efter våra resurser, och vi måste bygga upp en försvarsorganisation icke enligt ÖB-planen, som är en stormaktskopia, utan på det sättet att vi får till stånd ett demokratiskt neutralitetsförsvar som enligt vår mening skulle kunna upprätthållas för väsentligt lägre kostnader utan att försvarets effektivitet därmed åsidosattes.

Jag upprepar vad jag sade i lördags. Vi beklagar att regeringen har kapitulerat för de borgerligas krav i denna fråga. Nu har pensionsförhandlingarna officiellt spruckit. Vi står kanske inför nyval till andra kammaren. Jag tror att regeringspartiet efter denna kapitulation i skatte- och försvarsfrågan har ett rätt dåligt utgångsläge, då det på nytt skall vädja till väljarna om förtroende för en arbetarmajoritet i andra kammaren. Kanske är det till syvende og sist detta som är det mest beklagliga i den utveckling som vi nu har genomlevt.

Ang. höjd indirekt beskattning

Jag ber, herr talman, att få instämma i yrkandet om bifall till motion nr 315.

Herr HAGBERG (h) kort genmäle:

Herr talman! Endast en mycket kort replik till den senaste ärade talaren.

De två kommunistiska ledamöter av kammaren som här hittills tagit till orda, har ju båda i indignerade tonfall vänt sig emot vad de kallat för det odemokratiska tillvägagångssättet i samband med den uppgörelse, som vi nu står inför. Jag antar, att kammarens ledamöter är djupt tacksamma för denna varma omsorg från kommunistiskt håll om riksdagens befogenheter och om de enskilda riksdagsledamöternas rättigheter och skyldigheter. Vi har kort sagt all anledning att visa erkänsla för denna kommunistiska bekännelse till den parlamentariska demokratien.

Det är bara det, herr talman, att vi nog litet till mans tycker, att denna bekännelse verkar en smula nymornad, exempelvis om man ställer den mot bakgrunden av ett par upplysningar som i går eller förrgår framlades i en objektiv vetenskaplig utredning om nomineringen av riksdagskandidater i detta land, en utredning som visade att det enda parti här i landet, vars ledning har förbehållit sig ovillkorlig rättighet att godkänna eller icke godkänna kandidater, uppförda på listorna ute i valkretsarna, är det kommunistiska partiet. En sådan centraldirigering, en sådan diktatur, förekommer ju inte inom någon annan politisk meningsriktning i vårt land.

Ena dagen predikar kommunisterna demokrati, andra dagen diktatur. Precis som det passar sig. Viiket dubbelspel, ärade kammarledamöter! Jag tror dock knappast att denna kuriösa ideologi — denna hemlagade *demokratur*, herr öhman — är av beskaffenhet att vinna någon större aktning eller anslutning, varken här i riksdagen eller ute i landet.

Herr SJÖDAHL (s) kort genmäle:

Herr talman! Det är ju alldeles uppenbart, att bakgrunden till dessa skatter är

Ang. höjd indirekt beskattning

de ökade försvarsutgifterna. Jag förmodar att herr Öhman ändå har lagt märke till, att oerhörda rustningar för närvarande pågår ute i världen. Och vi, som befinner oss mitt emellan maktgrupperna, vet aldrig vad som kan hända.

Herr Öhman rekommenderade mig att göra en utlandsresa. Han kan ju själv fara till sitt idealland och ta reda på kostnaden per individ för försvarsutgifterna där. Jämför så den kostnaden med vår — och kom sedan och försök klandra de svenska försvarsutgifterna!

Jag skulle också vilja rekommendera herr Öhman att studera hur skatterna tas ut i hans idealland. Där är ju den indirekta beskattningen så utomordentligt stark, att svenska folket skulle hisna om man visste vilka bördor som i det landet lägges på gemene man vid inköp av också mycket enkla konsumtionsvaror. Även om jag liksom herr Öhman känner olust för att vi nu har nödgats tillgripa indirekt beskattning, så måste man säga att de nu föreslagna skatterna är en barnlek i jämförelse med den indirekta beskattningen i folkdemokratierna. Och trots vår beskattning har svenska folket en levnadsstandard, som jag livligt skulle önska att människorna i folkdemokratierna kunde nå upp till åtminstone efter några årtiondens förlopp. Men de hindras från denna standardhöjning bl. a. genom de våldsamma försvarsutgifterna i dessa länder.

Och så demokratien, herr Öhman! Man har i folkdemokratien en ledare, som utser sina rådgivare, och de i förening utser ett parlament. Här går vi ändå motsatta vägen: folket väljer ett parlament, som sedermera utser sin regering och har ständiga överläggningar med den. Jag upprepar vad jag sade i mitt första yttrande: om man i Ryssland eller någon annan av folkdemokratierna bara hade kommit in på den linjen, att man haft oppositionspartier vilkas ledare kan överlägga med regeringen om olika åtgärder, då hade man tagit det första lilla steget på demokratiens väg. Men det är man ännu inte mogen för.

Herr Öhman är verkligen bocken i demokratiens örtagård.

Herr ÖHMAN (k) kort genmäle:

Herr talman! Först bara ett par ord till herr Hagberg.

För det första är vårt intresse för att riksdagsordningen skall iakttagas inte alls nymornat, herr Hagberg. Men för det andra kan jag inte alls fatta, vad nomineringsordningen i de olika partierna har med denna skattedebatt att göra. I vårt parti har vi ända från början haft den ordningen, att distriktsorganisationerna nominerar kandidater till riksdagsmannaval, och sedan underställes listorna i traditionell ordning den av kongressen valda centralkommittén. Och det anser jag vara en demokratisk och riktig ordning. Hur högern har det ställt i detta avseende vet jag inte, och det intresserar mig inte heller så värst mycket. Den saken får väl herr Hagberg och hans partivänner sköta själva i sitt parti — vi förbehåller oss att i det kommunistiska partiet ha den ordning, som vi finner lämplig.

Sedan vill jag bara säga till herr Sjö-dahl, att jag inte har rekommenderat honom någon utlandsresa. Tvärtom rekommenderade jag herr Sjö-dahl att komma hem — och vägrade att följa med på de där strövtågen i folkdemokratierna — för att vi i stället skulle diskutera svenska förhållanden, som vi är i stånd att bedöma avsevärt bättre. Att det förekommer indirekt beskattning i Sovjetunionen och de andra folkdemokratierna är ingen hemlighet, men det är väl ändå skillnad mellan den skattepolitik, som skall föras i ett land som vårt och den som kan föras i dessa länder, där privatägda produktionsmedel icke existerar utan där folket självt äger fabriker, jorden och alla andra produktionsmedel och där man icke producerar för att tillförsäkra enskilda kapitalföretag eller monopol profiter.

Och när det gäller försvarsutgifterna, vet vi att Sovjetunionen och de andra folkdemokratierna har gått i spetsen för att sänka dem och även genomfört en demobilisering av över 2 miljoner man. Enligt senaste uppgifter, som jag förmodar att herr Sjö-dahl känner till,

uppgår de samlade försvarsutgifterna i Sovjetunionen nu till 14 procent av statsbudgeten. Om vi ställer de svenska försvarsutgifterna i relation till statsbudgeten, så blir procentsiffran här i det närmaste dubbelt så hög som i Sovjetunionen.

Herr HAGBERG (h) kort genmäle:

Herr talman! Herr Öhman frågade vad mitt omnämnande av de kommunistiska nomineringsmetoderna vid valtillfällena hade med denna skattedebatt att göra. Ja, herr Öhman, jag nämnde dem bara för att därmed demonstrera ihålligheten i den plötsliga bekännelse till den parlamentariska demokratin, som herr Öhman och även andra representanter för det kommunistiska partiet här har avgivit. Och herr Öhman bestred ju inte de upplysningar, jag lämnade rörande tillvägagångssättet vid kandidatnomineringen i hans parti.

Men jag skulle vilja rikta en direkt fråga till herr Öhman: Kan herr Öhman visa på något land i världen, där relationen mellan försvarsutgifter och socialkostnader är ur socialkostnadernas synpunkt gynnsammare än i Sverige? Svara på den frågan, herr Öhman: Ja eller nej!

Herr ÖHMAN (k) kort genmäle:

Herr talman! Till det sista vill jag bara säga, att jag verkligen inte haft tillfälle att gå igenom budgeterna i alla världens länder, och jag kan således icke svara på den frågan.

Herr ELIASSON (cp):

Herr talman! Det är nog tur att herr Öhman inte hade så mycket papper, ty då vore det kanske besvärligare.

Jag har, herr talman, begärt ordet närmast därför att herr Sjö Dahl i sitt första anförande konstaterade, såvitt jag förstod med en viss tillfredsställelse, att här förelåg beträffande försvaret och dess skatter enighet mellan de fyra demokratiska partiledningarna. Jag är

Ang. höjd indirekt beskattning

litet förvånad över att herr Sjö Dahl be-
gagnade tillfället att samtidigt kasta en
liten stridshandske mot centerpartiet.
Det fanns, såvitt jag uppfattade herr
Sjödahls anförande riktigt, anledning
misstänka att centerpartiet hade ändrat
uppfattning i socialpolitiska frågor se-
dan vårt partis representanter lämnat
kanslihuset. Jag kan förstå, herr tal-
man, att herr Sjö Dahl känner sig ängs-
lig över att människor, som inte stän-
digt har tillfälle att hålla honom i han-
den, kan råka på villovägar. Det är en
sak, men vi känner oss inte ängsliga
över att ha kommit på några villovä-
gar, herr Sjö Dahl, och vi har inte hel-
ler riktigt förstått att vi skulle beträda
några principiellt nya vägar, som kan
ge anledning till herr Sjödahls reflexio-
ner.

Jag kanske skall påpeka att vårt par-
ti redan för ett par år sedan motions-
ledes, och även på annat sätt, framställ-
de krav på en allmän besparingsutred-
ning, men det avvisades från social-
demokratiskt håll. Vi har upprepat det-
ta krav i år, och det har skett med än-
nu större styrka på grund av det all-
varliga statsfinansiella läge, som vi nu
har och kan räkna med även fram-
över. Vi anser att här får alla huvud-
titlar omprövas. Det finns säkert på var-
je huvudtitel några punkter, där man
kan diskutera om inte besparingar bör
göras. Man skall inte från början ställa
någon av huvudtitlarna vid sidan. Vi
menar att också femte huvudtiteln bör
bli underkastad en sådan prövning.

Herr Sjö Dahl syftade troligen på vis-
sa uttalanden, som gjorts om bostads-
politiken och som innebär att vi inom
centerpartiet önskar en omprövning. Jag
nödgas därför till riksdagens protokoll
anteckna ett par synpunkter. En sådan
här debatt skall inte avslutas med ett
sådant uttalande, som herr Sjö Dahl gjor-
de, oemotsagt.

Jag vill stryka under att vår stånd-
punkt inte innebär någonting nytt, inte
någonting som behöver strida mot den
politik, som vårt parti har fört under
koalitionsregeringens år. Låt mig få er-
inna om att koalitionsregeringen på sin

Ang. höjd indirekt beskattning

tid föreslog åtgärder, som riksdagen också antog, en hel rad åtgärder som jag vill kalla en sanering av den bostadspolitik, som hade förts tidigare. Dit hör begränsningen av lånetaket, en höjning av den garanterade räntan, när den allmänna räntenivån steg, och den successiva avvecklingen av de generella bostadssubventionerna till förmån för mera tillfredsställande stödåtgärder för människor, som behöver stöd, människor med mera begränsade inkomster, särskilt de barnrika familjerna. Om vi inom centerpartiet nu anser att man bör gå vidare på den vägen, och om vi ifrågasätter klokheten i att man, i vart fall i den utsträckning som nu sker, ger prioritet för krediter till ett ökat bostadsbyggande och sätter näringslivets investeringar i efterhand, är det, herr Sjödahl, inga nya signaler.

Vad försvaret och punktskatterna beträffar endast ett par synpunkter.

Här har ju en uppgörelse träffats mellan de demokratiska partierna, men det är klart att man i olika hänseenden kan vara kritisk mot uppgörelsens innebörd. Jag vill inte dölja att många på vårt håll — till dem hör jag själv — gärna skulle ha sett att t. ex. bilismen och hushållens förbrukning av socker och elström inte blivit drabbade på det här sättet, men vad tjänar det till att nu orda om den saken. En uppgörelse är en uppgörelse, och en uppgörelse mellan fyra partier kräver ett ännu större hänsynstagande än om det är färre partier som gör upp om en sak.

Jag vill begagna detta tillfälle att helt instämma i vad herr Sjödahl yttrade till herr Öhman. Visst kan vi i enskildheter diskutera denna uppgörelse, men när herr Öhman här talar om att vi ändå har fred och att vi väl inte skall behöva hålla så höga försvarskostnader, måste man, såsom herr Sjödahl också gjorde, fråga sig: Hur är i Sovjet — det kommunistiska ideallandet — relationerna mellan försvarsutgifter och normalfamiljens inkomster? Men, som sagt, där hade herr Öhman inga siffror, och det var ju tur för honom. Han försökte komma ur greppet genom

att säga att det ju är en väldig skillnad, om man i Sovjet har indirekt beskattning mot om man har det här i Sverige — även om det är i mycket liten utsträckning — därför att i Sovjet ägs ju, som han sade, industrierna av folket; en sak som man ju kan diskutera i och för sig. Herr Öhman bortsåg emellertid från det väsentliga i frågan, nämligen att en indirekt beskattning har ganska litet att göra med vem som äger fabriken. Det avgörande är väl vilka inkomstskillnader som finns mellan människor och som man delvis vill utjämna med en direkt progressiv beskattning eller i vad mån man utjämnar skiftningarna i fråga om bärkraften med indirekt beskattning genom socialpolitiska åtgärder, exempelvis för barnfamiljer och åldringar. Inte skall herr Öhman inbilla någon i denna kammare, att inkomstskillnaderna är mindre i Sovjet än här i Sverige — den föreställningen finns det inte någon grund för. Hur man från kommunistiskt håll skall kunna göra någon stor affär av saken, har jag svårt att förstå. Naturligtvis kan det ur partitaktiska synpunkter vara frestande, men det reella underlaget för ett angrepp mot den träffade uppgörelsen från kommunistiskt håll saknas, när man har ett sådant förflutet som herr Öhman och andra.

Herr NASSTRÖM (s):

Herr talman! Jag vill i stort sett instämma i vad herr Geijer för en stund sedan yttrade. Därutöver vill jag endast göra några randanmärkningar.

Jag tror att överenskommelsen i försvarsfrågan har haft stor psykologisk betydelse, framför allt utåt. Men jag tror också att vi skulle ha kunnat ena oss om något av de mindre kostnadskrävande alternativen. Jag tycker nog att det smakar litet grand av »Gammal-Adam» när det gäller den här överenskommelsen.

Jag skulle utöver detta vilja rikta en direkt fråga till de äldre ledamöterna i denna kammare. När vi samlades här den ödesdigra midsommardagen 1941,

Ang. höjd indirekt beskattning

är det någon av de äldre ledamöterna som tror att vi, även om vi hade haft minst lika starkt försvar då — och kanske något starkare — som vi nu har, ändå inte skulle ha fått fatta samma vettiga beslut som vi då tvingades att göra? Jag har den bestämda uppfattningen att vi i alla fall hade fått göra det. Och vad har vi för garanti för att vi inte på nytt kan råka i den situationen? Jag tror att det var kloket som då fick tala, även om det kändes smärtsamt för oss allesammans.

Jag vill i likhet med herr Geijer deklarerera, att vi borde ha tagit ut de medel som behövs på den direkta beskattningens väg, men när det nu tydligen inte är möjligt, måste jag ändå framhålla att valet av skatteobjekt förefaller litet egendomligt. Nog hade man ändå kunnat hitta på någonting annat en t. ex. höjning av elskatten och sockerskatten. Nu har det ordats så mycket därom, och jag skall därför inte gå närmare in på den saken.

Herr talman! Jag vill erinra om att vi har en brist på tiotusentals skollokaler här i landet, och vi har en brist på tusentals sjukvårdsplatser. Jag skulle för min del gärna se att man även skulle kunna knäcka dessa problem över partierna och att vi också skulle kunna få en lösning på dessa områden, men även i sådana fall skulle jag för min egen ringa del vilja tillråda att gå den direkta beskattningens väg. Vad vi nu står beredda att besluta om drabbar i allra högsta grad orättvist — det är framför allt barnfamiljerna som får betala största delen av det hela.

Herr talman! Jag vill deklarerera att jag inte kan vara med om detta beslut, utan kommer att avstå i omröstningen.

I herr Näsströms yttrande instämde herrar *Wärnberg* (s) och *Thun* (s).

Herr DAHL (s):

Herr talman! Jag skulle vilja börja med det som herr Näsström var inne på i slutet av sitt anförande och som faktiskt är föremål för diskussion även ute i landet, såvitt jag kunnat avlyssna

diskussionen. Det gäller här frågan om den stora bristen på skollokaler och den stora bristen på bostäder och sjukhus och allt det andra. I dessa fall har det alltid varit en dragkamp om miljoner kronor, och det har varit alldeles omöjligt att få fram tillräckligt med pengar för att täcka de behov som förefinnes, och de olika partierna har slagits vart och ett för sina förslag eller sina anslag.

När det emellertid gäller försvarsfrågan har man lyft den över partierna och kommit fram till ett förslag, som man är enig om. Nu frågar sig människorna ute i landet — och det gör även jag — varför det skall vara så förfärligt svårt att när det gäller dessa för vårt folk så vitala frågor, som rör undervisning och bostäder, få till stånd en diskussion och få fram inkomstkällor som möjliggör för oss att förbättra undervisningen och ge bostäder åt alla människor. Man har frågat sig, varför detta endast skall vara möjligt när det gäller försvarsfrågan. Jag är väl medveten om att försvarsfrågan är viktig för vårt land och vårt folk, och jag anser inte, att det yttre försvaret bör nonchaleras, men jag anser att det yttre försvaret har fått alltför stor uppmärksamhet på bekostnad av det inre försvaret, som enligt min mening är minst lika viktigt.

Den fråga, vi här diskuterar beträffande punktskatterna, bottnar i att försvarsmiljonerna måste fram och måste ökas till 2 700 miljoner kronor. Jag har liksom herr Näsström den uppfattningen, att det här inte varit nödvändigt att gå in för det mest kostnadskrävande alternativet, utan jag tycker, att man skulle kunna få en effektiv försvarsmakt efter våra resurser och ekonomiska möjligheter för en lägre anslagssumma. Men det finns ingen anledning att nu ta upp en debatt i den frågan. Om vi emellertid avlyssnar folkstämningen ute i landet, när det blivit klart vad man stannat vid för svarssumma, är nog den allmänna uppfattningen, åtminstone inom löntagargrupperna, som jag bäst känner till, att

Ang. höjd indirekt beskattning

man tagit till litet för kraftigt, och alldestund de många försvarsmiljonerna tvingat oss att gå in för punktskatter, kan det sägas, att oron blivit rätt stor. Jag tror inte att, även om enigheten på högsta nivå är den bästa möjliga, enigheten ute i folkdjupet är likadan. De sporadiska protester, som kommer från olika organisationer, är nog inte, som man velat tolka dem, enbart kommunistinspirerade — det finns väl sådana exempel också — utan jag tror att det hos svenska folket i gemen råder den uppfattningen, att vi har tagit till litet för mycket för försvaret och att miljonerna skulle kunna användas för andra ändamål, som också är aktuella.

Efter den förhandsbehandling som denna fråga fått och efter de överenskommelser som träffats på högsta nivå är ju andra förslag än de bevillningsutskottets betänkande innehåller en demonstration, ett slag i luften. Jag tänker inte ställa något annat förslag, men jag har velat låta till protokollet anteckna den uppfattningen, att när man måste uttaga dessa pengar till försvaret, så har man inte gått den rätta vägen, när man valt punktskatter. Jag har också den uppfattningen, som någon tidigare gjort sig till tolk för, att den direkta beskattningens väg, när det gäller försvaret, är rättvisans väg, ty vi kan inte komma ifrån att vissa av dessa punktskatter drabbar dem hårdast som har det besvärligt. Det kan inte vara rättvist när det gäller att se om det svenska försvaret.

Jag har som sagt intet yrkande, men jag har velat anteckna denna uppfattning i protokollet.

Herr ERIKSSON (s):

Herr talman! Jag tror att det kan vara nödvändigt att i likhet med den siste ärade talaren understryka att bakom det utlåtande, som vi i dag behandlar, ändå döljer sig en politisk överenskommelse, som är en kompromiss med alla dess komponenter, en kompromiss som ingen kan vara helt nöjd med. Jag är

övertygad att om herr talmannen skulle använda en sådan talarordning här i dag, att kammarens ledamöter finge stiga fram efter uppropslistan och deklarerat sin mening, så skulle alla komma att uttala ett missnöje på en eller annan punkt.

En del har sakliga skäl att anföra för den meningen att den kostnadsram för försvaret, som överenskommelsen innebär, är alldeles för hög. Även om ingen har sagt det ännu, är jag alldeles övertygad om att andra återigen anser att man stannat på ett för lågt plan när det gäller att skapa ett försvar i överensstämmelse med vår utrikespolitik. Själv är jag »sjökrigare», och därför kan man naturligtvis låna sitt öra åt och förstå det högljudda missnöje, som t. ex. yppat sig hos marinens företrädare. Nu är emellertid mina kunskaper och insikter både i fråga om försvarsstrategi och försvarsorganisation så undermåliga och otillräckliga, att jag i varje fall inte kan göra ett bedömande i dessa frågor utan tvingas acceptera vad förhandlarna här kommit fram till.

När det gäller finansieringen av de ökade kostnaderna är av naturliga skäl missnöjet starkast. De protester, som kommer från löntagarorganisationerna, är tillräckligt vittnesbörd om det. Själv delar jag den uppfattning, som bl. a. reservationen ger uttryck för och som även nu framförts, att det varit betydligt smakligare att gå den direkta beskattningens väg för finansieringen av de ökade utgifterna. Det är ett önskemål som man kan framställa, men då bortser man självfallet från det som varit det enda underlaget för att åstadkomma en kompromiss. När det gäller uttagningsprocenten så finns det emellertid tillfälle att under våren taga ställning till den frågan, och jag hoppas, herr talman, att överenskommelsen inte innebär att man vid tidpunkten för regeringspropositionens framläggande inte är förhindrad att få framföra sina synpunkter på var uttagningsprocenten skall ligga för nästa budgetår.

Herr Bengtson tillhör dem som är mycket missnöjda med skatteobjektens fördelning. Han har den jag höll på att

Ang. höjd indirekt beskattning

säga naiva uppfattningen att man kan finansiera allt här i landet genom att höja priset på brännvinet. Nu tror jag inte att det är möjligt, och jag har funnit att förhandlarna ganska förnuftigt har avvägt fördelningen mellan de olika skatteobjekten. Jag är glad över att man nu inte enbart motiverar höjningen av priset på starksprit ur nykterhetspolitiska synpunkter utan har lagt mer fördelningsmässiga synpunkter på finansieringen.

Herr Öhman meddelade nyss här från talarstolen, att de indirekta skatterna skulle komma att drabba en fyrapersonersfamilj med i runt tal 1 600 kronor i ökade utgifter. Jag förmodar att han använt den konsumtionsförteckning, som jag här har i min hand och i vilken det redogöres för hur mycket skatten drabbar en familjemedlem. Konsumtionen skulle vara följande: Han äter 46 kg socker, dricker 28 liter läskedrycker, 9 liter lättöl, 27 liter pilsner klass II och 1 liter starköl, han röker upp 800 cigaretter, dricker upp 2 liter lättvin och 6 liter starksprit, kör upp 1 000 liter bensin och eldar upp 976 kilowatt elström. Jag vet inte var herr Öhman har hittat denna konsumtionsfamilj, men nog har han tagit till så att det skall räcka i propagandan. För övrigt skulle jag, herr talman, gärna vilja hänvisa kommunisterna att läsa en artikel i Morgon-Tidningen, signerad Nordens Karlsson. Denne beskriver hur det ligger till för en sovjetmedborgare både när det gäller försvarskostnaderna och när det gäller indirekta skatter. Det kan säkerligen vara en mycket uppbygglig och intressant läsning.

Jag har, herr talman, biträtt föreliggande förslag i bevillningsutskottet, och jag har kunnat ta ställning därtill på det sättet att jag, som jag förmodar i likhet med samtliga inom bevillningsutskottet, sätter värdet av själva överenskommelsen framför det personliga missnöje som man kan ha rätt att känna på en eller annan punkt.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till bevillningsutskottets betänkande.

Herr ÖHMAN (k) kort genmäle:

Herr talman! Herr Eriksson har totalt missuppfattat mig, och hela hans polemik var därför alldeles överflödig. Jag har icke sagt att dessa indirekta skatter betyder 1 600 kronor för en normalfamilj, herr Eriksson. Jag har sagt att de samlade försvarsutgifterna, fördelade på det svenska folket, innebär 1 600 kronor för en fyrapersonersfamilj. Det är en helt annan sak. Polemiken bygger alltså på en fullkomlig missuppfattning av vad jag har sagt.

Herr PERSSON, HELMER, (k):

Herr talman! Jag har lyssnat till debatten och inte undgått att göra vissa bestämda reflexioner, bland annat den reflexionen att bakom vad alla talare har sagt, om jag undantar herrar Hagberg i Malmö och Sjödahl, kan man tydligt spåra hur missnöjt folket egentligen är med det förslag som nu ligger på riksdagens bord. Här har man från borgerligt håll — bland annat har det gjorts av herrar Spetz och Bengtson — avgett sina deklarationer och deklamerat, men det hela slutar egentligen med att vi nog i alla fall måste svälja den beska medicinen. Herr Spetz sade att det inte fanns något annat att göra inom bevillningsutskottet än att acceptera det förslag som har presenterats av regeringen och som är ett resultat av förhandlingar mellan fyra partiledare. Nog är det väl på det sättet, herr Spetz, att i och med att man säger detta så kungör man det eländiga tillståndet inom det egna partiet. Därmed underströk herr Spetz också sin egen politiska osjälvärdighet. Jag vill säga till herr Spetz: Märk väl, det fanns och finns fortfarande möjlighet att göra någonting annat än att rösta på det förslag som nu presenteras av bevillningsutskottet.

Så till vad herr Sjödahl sade. Jag har märkt att herr Sjödahl liksom många andra när försvarsfrågan diskuteras och man i det sammanhanget går i polemik med kommunisterna icke kan hålla sig inom detta lands gränser utan hastigt

Ang. höjd indirekt beskattning

och lustigt måste förflytta sig till andra länder. Nog kan det väl fastställas att detta är en gammal och mossbelupen metod, avsedd att ta betäckning bakom när det gäller något som sker inom det egna landet. Det är väl ändå på det sättet, herr Sjödahl, att Sovjetunionen nu sänkt sina militärutgifter med tre miljarder kronor. Det är dock en minskning. Den saken torde herr Sjödahl observera. Och om man nu över huvud taget skall diskutera Sovjetunionens militärbudget så måste jag vända mig mot detta mekaniska, formella sätt att ställa problem. Det ligger till på följande vis. Under det senaste halvåret har i den svenska pressen, den borgerliga såväl som den socialdemokratiska, publicerats kartor som visar hur USA har baser runt Sovjetunionens gränser. Man har haft förklarande text varav framgån att på några minuter kan amerikanerna flyga in över Sovjets territorium, slå sönder dess marina stridskrafter, dess industrier osv. Detta måtte väl på en gång klargöra att problemet där är annorlunda än det är här. Ty var finns de kartor som visar ett tydligt uttalat anfallshot mot Sverige? Om ni vill vara ärliga måste ni väl medge att utgångsläget är ett helt annat i Sovjetunionen än det är i det lilla Sverige, det neutrala och alliansfria Sverige.

Sedan skall det sägas bestämt en gång för alla till alla demagoger, inklusive Nordens Karlsson i Morgon-Tidningen: Sluta upp med att tala om den indirekta skatten i Sovjetunionen! Det är dock på det sättet att försvarsutgifterna där betalas i enlighet med folkets förmåga. Jag skall gärna säga att jag tycker att folket får en oerhört stor börda att bära. Vi beklagar att det är så, men vi understryker med all möjlig skärpa att visst skall vårt land försvaras. Detta skall dock icke ske på det sättet som den svenska storfinansens och det gamla militära tänkandet bestämmer, utan det måste ske i enlighet med svenska folkets vilja. Det är svenska folket som i krig får kläda blodig skjorta och icke sådana personer som under andra världskriget var i färd med att sälja sina stora företag

för att kunna emigrera till USA och där uppbära . . . sina dollar.

Herr talmannen lät nu klubban falla och erinrade talaren om att det enligt § 90 regeringsformen ej vore tillåtet att i kammarens överläggningar inblanda frågor om enskildas förhållanden.

Herr PERSSON, HELMER, (k):

Herr Sjödahl säger, att det var nödvändigt med en snabb handling. Det är fullständigt fel, ty efter vad jag kan förstå är ju meningen att de högre militärkostnaderna skall träda i kraft först nästa budgetår. Man hade flera månader på sig för att handlägga denna fråga. Men för att kunna presentera detta impopulära förslag om höga punktskatter för det svenska folket måste man ju dramatisera, man måste fastställa att situationen är sådan att snabb handling är av nöden. Det var nödvändigt att handla på detta sätt därför att de s. k. fyra demokratiska partierna visste, att den svenska folkopinionen har tröttnat på de ständigt höjda militärkostnaderna. Därför måste man skapa en dramatisk situation och naturligtvis kränka demokratin.

Snabb handling, herr Sjödahl — visst behövs det snabb handling inom det svenska samhället, men det var inte nödvändigt att handla snabbt i detta fall, när det gällde den militära upprustningen. Det behövdes en snabb handling när exempelvis Norrbottens järnverk stod inför hotet att avskeda en tredjedel av sin arbetsstyrka. För ett halvt år sedan begärde fackföreningen, att regeringen skulle ta ett initiativ för att utbygga Norrbottens järnverk. Men ingenting är gjort, ingen snabbhandling, inte ens en långsam behandling, över huvud taget ingenting. Då kallar man inte de fyra demokratiska partierna till konferens i kanslihuset. När 600—700 arbetare kastas ut i arbetslöshet, då låtsas man som om det regnar och börjar tala om någonting helt annat. Jag vill säga herr Sjödahl: Där skulle en snabb handling ha varit påkallad, men där uteblev den snabba handlingen. När det gäller fos-

terlandets väl måste snabb handling till, men varför handlar man inte då när det gäller Norrbottens järnverk?

Jag vill understryka, att vi behöver ett starkt försvar. Men vad måste vara huvudsaken i ett starkt försvar? Är det antalet kanoner, flygplan, robotar och allt annat som hör till den tekniska arsenalen? Enligt min mening är det inte så. Det moderna kriget berör direkt alla människor, och frågan är väl, om inte påfrestningarna är större för människorna bakom fronten än för människorna utmed själva frontlinjen. I det moderna kriget finns det inga egentliga frontlinjer, bakom vilka människorna kan skydda sig. Därför framstår det nu mer än tidigare hur nödvändigt det är att försvaret i ordets verkliga mening blir ett folkförsvar. Men är det ett dylikt man är i färd med att skapa? Nej, ty folkmajoriteten är motståndare till den lösning som föreslås. Folkopinionen är upprörd över det cyniska tilltaget att vältra huvudbördan av militärkostnaderna på de små inkomsttagarna. Flera av talarna i dag kallar detta för en lycklig lösning av försvarsfrågan, trots att folkmajoriteten i verkligheten är emot lösningen. Förstår ni då inte, att man under sådana förhållanden inte bygger upp vad som kan kallas ett folkförsvar?

Det står på tre olika ställen i propositionen, att de demokratiska partierna har beslutat. Det blir väl så till sist, om det här skall fortsätta, att man i den svenska grundlagen kommer att försöka få in detta ovetenskapliga begrepp »de fyra demokratiska partierna».

Herr Sjödahl talade också om de demokratiska partierna, och jag vill i anledning därav fråga herr Sjödahl: När blev högerpartiet demokratiskt?

Herr Hagberg i Malmö uttalade att vi hade en odemokratisk ordning när det gällde nomineringen av kandidater till riksdag och kommunala församlingar. Det har vi inte. Jag tror vi har mera demokratisk ordning än ni, men det är klart att vårt partis uppbyggnad kan göra att det skiljer sig i vissa avseenden. Det har väl dock ingenting att göra med ett odemokratiskt förfarings-

Ang. höjd indirekt beskattning sätt, och herr Hagberg i Malmö skulle göra klokt i att läsa våra partistadgar och se på vilket sätt vårt parti är uppbyggt.

Eftersom nu herr Hagberg tar ordet diktatur i sin mun, vill jag berätta en händelse. Under de sista krigsåren hade vi en redaktör på Haparandabladet, som inte ville skriva till tyskarnas fördel. Han fick avsked. Han fick avsked efter diktamen från högerpartiets ledning. Det var diktatur till förmån för Hitlertyskland.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner komme att framställas särskilt beträffande varje punkt av utskottets i det nu föredragna betänkandet gjorda hemställan.

Sedermera gjorde herr talmannen enligt de i fråga om punkten A förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till samt vidare på avslag å vad utskottet i nämnda punkt hemställt; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Norling* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad bevillningsutskottet hemställt i sitt betänkande nr 10 punkten A, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, avslås utskottets hemställan.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästes, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Anslag till arbetslöshetens bekämpande

Då emellertid herr *Norling* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna ha va utfallit sålunda:

Ja — 116;
Nej — 3.

Därjämte hade 13 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Beträffande punkten B 1, fortsatte herr talmannen, hade yrkats dels bifall till utskottets hemställan, dels ock bifall till den vid betänkandet avgivna reservationen.

Därefter gjordes propositioner enligt berörda yrkanden; och förklarades propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

I fråga om punkten B 2 förklarades utskottets hemställan i denna punkt besvarad genom kammarens beslut beträffande punkten A.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 13, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anslag för budgetåret 1958/59 till oförutsedda utgifter; och

nr 15, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1957/58, i vad propositionen avser justitiedepartementets verksamhetsområde.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets utlåtande nr 17, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1957/58, i vad propositionen avser socialdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner m. m.

Punkten 1

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 2**Anslag till arbetslöshetens bekämpande**

I enlighet med Kungl. Maj:ts i ämnet framlagda förslag hade utskottet i denna punkt hemställt, att riksdagen måtte till Kostnader för arbetslöshetens bekämpande m. m. å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1957/58 anvisa ett reservationsanslag av 12 000 000 kronor.

Herr MANNERSKANTZ (h):

Herr talman! Under denna punkt begäres på tilläggsstat 12 miljoner kronor för arbetslöshetens bekämpande. Jag kommer inte här att ställa något annat yrkande än om bifall till utskottets hemställan, utan jag vill endast knyta några reflexioner till denna punkt.

Det förekommer på många håll i landet — jag syftar här närmast på de trakter av landet som jag bäst känner till — allt som oftast en betydande arbetslöshet på byggnadsområdet. Jag tror också att man kan konstatera att det är just inom byggnadsarbetarkåren som den största arbetslösheten är rådande, i varje fall under vinterhalvåret. Jag har emellertid funnit att det är rätt mycket i onödan som sådan arbetslöshet råder. Där finns många byggnadsobjekt, där finns pengar, där finns färdiga byggnadsritningar och där finns vilja att bygga. Det finns icke något annat hinder än att byggnadstillstånd saknas. Samtidigt går på samma orter många byggnadsarbetare och stämplor och kostar alltså pengar för arbetslöshetskassorna. Eller också låter arbetsmarknadsmyndigheterna flytta över dem i sådana arbeten, som anordnas delvis med hjälp av just ifrågavarande anslag.

Det kan inte vara något huvudsyfte med detta anslag att det skall användas till dylika arbeten. Det normala borde vara att byggnadsarbetarna i sin hembygd får sådant arbete som de är vana vid; då behöver detta anslag ej belastas.

Jag har funnit att arbetsmarknads-

myndigheterna under de senaste åren inte smidigt nog har följt utvecklingen. Jag kan ange fall då de inte ansett sig böra ge byggnadstillstånd trots att det på orten rått stor arbetslöshet inom byggnadsarbetarkåren. Jag kan inte säkert säga, herr talman, hur pass allmänt detta har varit i landet i sin helhet, men åtminstone i södra Kalmar län har detta förhållande tidvis varit alldeles påtagligt, och människor har tyckt det vara ganska upprörande. Arbetsmarknadsmyndigheterna, som ju först och främst själva bör hålla väl reda på arbetsmarknadsläget och de möjligheter som finns att få det hela att flyta på ett naturligt sätt, har inte alls kunnat förbli okunniga om förhållandena: de har ständigt blivit upplysta därom. De hade haft möjligheter att lika enkelt som att trycka på en knapp få praktiskt taget all arbetslöshet bland byggnadsarbetarna genast upphävd på ifrågavarande orter.

Jag vill nu i samband med att riksdagen behandlar detta anslag, som nog kommer att behövas då det ju har blivit en mattare aktivitet litet varstans i landet, anbefalla socialministern att verkligen se till att det inte i onödan skapas arbetslöshet på byggnadsfronten. Vad jag därvid närmast syftar på är sådana byggnadsarbeten som ett lands-ting med goda affärer och med långt framskridna förberedelser under fyra å fem år har velat sätta i gång men som inte har medgivits, trots att även i vinter människor går utan normal syssel-sättning.

Det är detta jag har velat påtala. Jag önskar att det så länge vi har denna onödiga byggnadsreglering måtte bli en vaknare och rappare verksamhet ifrån arbetsmarknadsmyndigheternas sida på detta område och även av byggnadsberedningen och socialministern.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i förevarande punkt hemställt.

Punkterna 3 och 4

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 5

Ang. långivningen från lånefonden för bostadsbyggande

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att medgiva, att under budgetåret 1957/58 preliminära beslut om lån, som skulle utgå från lånefonden för bostadsbyggande, finge meddelas intill ett belopp av 730 000 000 kronor.

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Kristiansson* och *Hjalmar Nilsson* (I: 87) samt den andra inom andra kammaren av herrar *Persson* i Växjö och *Larsson* i Julita (II: 77), hade hemställts, att ramen för meddelande av preliminära beslut om tertiärlån måtte fastställas till 72 milj. kronor och att ramen för meddelande av beslut om statsbidrag till pensionärshem för budgetåret 1957/58 måtte utökas med tre miljoner kronor.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten av angivna orsaker hemställt, att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 87 och II: 77 medgiva, att under budgetåret 1957/58 preliminära beslut om lån, som skulle utgå från lånefonden för bostadsbyggande, finge meddelas intill ett belopp av 730 000 000 kronor.

Reservation hade anförts av herrar *Näsström*, *Rikard Svensson*, *Mossberger*, *Petterson* i Degerfors, *Jansson* i Kalix, *Persson* i Växjö och *Karlsson* i Olofström, vilka ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 87 och II: 77

a) medgiva, att under budgetåret 1957/58 preliminära beslut om lån, som skulle utgå från lånefonden för bostadsbyggande, finge meddelas intill ett belopp av 727 000 000 kronor;

b) medgiva, att under budgetåret 1957/58 beslut om bidrag till inrättande av pensionärshem finge meddelas intill ett belopp av 13 000 000 kronor.

Ang. långivningen från lånefonden för bostadsbyggande

Herr MOSSBERGER (s):

Herr talman! Vid behandlingen av detta ärende har utskottet även haft uppe två likalydande motioner, väckta den ena i första kammaren och den andra i andra kammaren. I motionerna hemställs, att ramen för meddelande av preliminära beslut om tertiärlån måtte fastställas till 72 miljoner kronor i stället för av Kungl. Maj:t föreslagna 75 miljoner. Motionärerna anser, att skillnaden, 3 miljoner kronor, bör användas för beviljande av statsbidrag till byggande av pensionärshem. Statsutskottets majoritet har inte velat tillstyrka motionärernas begäran, men i en reservation yrkas, att riksdagen måtte bifalla motionärernas hemställan.

Det bör observeras, att vi här inte begär att anslaget skall ökas utöver av Kungl. Maj:t föreslagna 75 miljoner kronor. Vi vill endast ha till stånd en annan fördelning av detta belopp, på så sätt nämligen att 72 miljoner kronor skall användas för tertiärlån till flerfamiljshus, medan 3 miljoner kronor skall disponeras för byggande av pensionärshem.

Reservanternas yrkande är föranlett av att det för närvarande inte är möjligt att få statsbidrag till byggande av pensionärshem emedan pengarna för detta ändamål är slut. Bostadsstyrelsen har nu inneliggande ansökningar om bidrag till pensionärshem från omkring 76 kommuner. Dessa ansökningar har inte kunnat tillstyrkas på grund av att medel saknas för ändamålet. Reservanterna anser att det med tanke på det stora antalet inneliggande ansökningar om bidrag är motiverat att av dessa 75 miljoner kronor anslå 3 miljoner kronor för statsbidrag till byggande av pensionärshem.

Många av dessa bidragsansökningar, som alltså inte kunnat tillstyrkas, kommer från landsbygdskommuner. Denna fråga betyder också särskilt mycket för just landsortskommunerna. De har nämligen inte samma möjlighet som städerna och andra större orter att inrätta pensionärslägenheter i flerfamiljshus, eftersom man i landsbygdskommunerna prak-

tiskt taget inte bygger några flerfamiljshus. Den enda möjligheten för dessa kommuner är att uppföra särskilda pensionärshem. Reservanterna anser det därför vara särskilt motiverat att anslå 3 miljoner kronor av dessa 75 miljoner för just detta ändamål.

Med dessa ord ber jag, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

I detta anförande instämde herrar *Hjalmar Nilsson (s)*, *Näsström (s)*, *Rikard Svensson (s)* och *Kristiansson (s)*.

Herr BERGMAN (s):

Herr talman! När vi i utskottet hade att behandla denna fråga och den väckta motionen med yrkande om ändring av Kungl. Maj:ts förslag ansåg vi det inte finnas någon anledning för riksdagen att vid fastställandet av denna tilläggsstat vidta någon ändring av ett så färskt beslut från riksdagens sida som detta om disponeringen av medel för bostadslånegivningen. Det är ju inte mer än omkring åtta månader sedan riksdagen fastställde ramarna för innevarande års bostadslånegivning.

Det fanns en balans redan då, och den har funnits även dessförinnan. Den balans, som motionärerna här talar om, är således ingen ny företeelse, och den gäller inte heller enbart pensionärshem, utan den omfattar nästan allt byggande här i landet. Den påtalade balansen i fråga om pensionärshemmen är därför på intet sätt märkvärdig.

Det återstår nu bara omkring fyra månader av detta budgetår. För att i det läget göra någon ändring i de regler som tidigare har fastställts av riksdagen och som beslutats under en följd av år och då inte föranlett några som helst erinringar från riksdagens sida, måste det föreligga alldeles speciella skäl. Utskottet har för sin del icke kunnat finna att några sådana skäl nu föreligger.

Det är i huvudsak dessa motiv som har gjort att statsutskottet på denna punkt har följt vad Kungl. Maj:t har föreslagit och inte velat ta upp frågan till ny prövning. Enligt vad som har annonserats skall vi ju få en bostadspro-

Ang. långivningen från lånefonden för bostadsbyggande

position till den 10 mars, och då lär också den här frågan komma att tas upp. Vi har ju nu flera former för att främja tillkomsten av pensionärsbostäder. Jag skall här bara nämna en, som även berördes av herr Mossberger, nämligen de s. k. insprängda lägenheterna. Dessa är numera nästan lika många per år som de bostäder som kan beredas pensionärer i pensionärshem, och det gör att trycket på detta område av bostadsbyggandet har lättat mycket mer än trycket på andra områden. Därmed är inte sagt att behovet är helt tillgodosett, men vi får snart upp frågan till prövning igen, och då kommer eventuellt förslag om nya former att läggas fram. Det dröjer bara någon månad till dess, och det finns ingen anledning att för det innevarande budgetårets kvarvarande fyra månader göra något nytt principiellt ställningstagande.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr MOSSBERGER (s):

Herr talman! Det är riktigt som herr Bergman säger, att det inte är länge sedan vi fastställde ramen för bostadsbyggandet och därmed även för byggandet av pensionärshem, men det är att observera att Kungl. Maj:t själv här har ökat ramen för bostadsbyggandet med 75 miljoner kronor. Det är inte ett dugg konstigare att man då även vill ändra ramen för byggandet av pensionärshem.

Vad de insprängda lägenheterna beträffar är det så, som jag nyss nämnde, att man på de orter, där man inte bygger flerfamiljshus, inte heller har några möjligheter att bygga insprängda lägenheter, utan är hänvisad till att bygga särskilda pensionärshem.

Herr BERGMAN (s):

Herr talman! Jag skall inte ge mig in på att försöka redogöra för de invecklade mysterier som man möter, om man studerar antalet igångsatta lägenheter, antalet under byggnad varande lägenheter, utfallet lägenheter per ka-

lenderår, utfallet per budgetår och de ramar vi fastställer, men jag kan kort och gott säga att det inte föreligger någon ökning av volymen. Det föreligger visserligen en ökning i kronor räknat i jämförelse med det förslag, som tidigare har lagts fram, men den ökningen har Kungl. Maj:t velat göra enbart för att bibehålla den av alla så omtyckta höga nivån på igångsättningen av antalet lägenheter. Det gäller här endast att bibehålla den nivå som nu finns.

Herr MOSSBERGER (s):

Herr talman! Den omständighet, som herr Bergman påpekar, förändrar ju inte saken, ty den totala ökningen av tillgången på bostadslägenheter blir ju inte mindre för att man företar en förskjutning till förmån för pensionärshemmen. Dessa utgör ju också ett tillskott till bostadsproduktionen. Det må även påpekas att här föreligger det en eftersläpning på mer än 12 miljoner kronor, och det är inte småsaker.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden gjorde propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu ifrågavarande punkten hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr Mossberger begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 17 punkten 5, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid punkten avgivna reservationen.

Ang. långivningen från lånefonden för bostadsbyggande

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästs, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Mossberger* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 95;

Nej — 31.

Därjämte hade 5 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Punkten 6

Utskottets hemställan bifölls.

Föredrogos ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 18, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1957/58, i vad propositionen avser kommunikationsdepartementets verksamhetsområde;

nr 20, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1957/58, i vad propositionen avser ecklesiastikdepartementets verksamhetsområde;

nr 22, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1957/58, i vad propositionen avser inrikesdepartementets verksamhetsområde;

nr 23, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående stat för statens allmänna fastighetsfond för budgetåret 1958/59;

nr 24, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt disposition av vissa äldre anslag; och

nr 25, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående överlåtelse av vissa, kronan tillhöriga fastigheter, m. m.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogos ånyo bevillningsutskottets betänkanden:

nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt tullfrihet i vissa fall för Rädda barnens riksförbund för kläder, beklädnadsmateriel och livs-förnödenheter;

nr 2, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bemyndigande för Kungl. Maj:t att besluta i fråga om vissa postavgifter; och

nr 3, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bemyndigande för Kungl. Maj:t att förordna om visst undantag från stämpelpfikt enligt förordningen den 19 november 1914 (nr 383) angående stämpelavgiften, m. m.

Vad utskottet i dessa betänkanden hemställt bifölls.

Föredrogos ånyo första lagutskottets utlåtanden:

nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om förlagsinteckning i vissa oljelager m. m.;

nr 2, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 21 december 1949 (nr 655) med särskilda bestämmelser om utskrivning från sinnessjukhus; och

nr 3, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fortsatt giltighet av lagen den 21 mars 1952 (nr 98) med särskilda bestämmelser om tvångsmedel i vissa brottmål.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogos ånyo tredje lagutskottets utlåtanden:

nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 39 § förordningen den 22 juni 1934 (nr 320) angående grunder för förvaltningen av viss kronoegendom;

nr 2, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ersättning från kyrkofonden för övertalig personal vid domänverket; och

Interpellation om en snabb utbyggnad av Norrbottens järnverk

nr 3, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 11 kap. 4 § vattenlagen.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande jordbruksutskottets utlåtande nr 2, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1957/58, såvitt propositionen avser jordbruksärenden.

Punkterna 1—5

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 6

Lades till handlingarna.

Vid förnyad, punktvis skedd föredragning av jordbruksutskottets utlåtande nr 3, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående befrielse i vissa fall från betalningsskyldighet till kronan m. m., bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Anmäldes bevillningsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 50, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt tullfrihet i vissa fall för Rädde barnens riksförbund för kläder, beklädnadsmateriel och livsfrönödenheter;

nr 51, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bemyndigande för Kungl. Maj:t att besluta i fråga om vissa postavgifter;

nr 52, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bemyndigande för Kungl. Maj:t att förordna om visst undantag från stämpelplikt enligt förordningen den 19 november 1914 (nr 383) angående stämpelavgiften, m. m.; och

nr 53, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till höjd indirekt beskattning.

Skrivelseförslagen godkändes under förutsättning beträffande vart och ett av

dem, att andra kammaren i avseende å motsvarande utskottsbetänkande fattade samma beslut som första kammaren.

Anmäldes jordbruksutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 54, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1957/58, såvitt propositionen avser jordbruksärenden.

Skrivelseförslaget godkändes under förutsättning att utskottets hemställan i utlåtande nr 2 bifölles även av andra kammaren.

Interpellation om en snabb utbyggnad av Norrbottens järnverk

Herr PERSSON, HELMER, (k) erhöll på begäran ordet och anförde:

Herr talman! Läget för Norrbottens järnverk kan för närvarande karakteriseras som mycket krisbetonat. Som omedelbar följd av de nedåtgående konjunkturerna på järn- och stålmarknaden har ordertillgångarna minskat i sådan utsträckning att företaget ansett sig nödsakat att i första hand »permittera» närmare 200 man. Men redan nu står det klart att om ingen ändring i situationen inträder, så kommer antalet »permitterade» inom den närmaste tiden att bli flerfaldigt större.

Under de år som gått efter järnverkets tillkomst har det med rätta hävdats att detsamma måste erhålla möjligheter att utbyggas i tillbörlig utsträckning. Man har varit klar över att NJA:s nuvarande konstruktion gör verket ytterst känsligt för konjunktursvängningar och att produktionskostnaderna blir alltför höga. I linje härmed var det som styrelsen för Norrbottens järnverk uppställde följande utbyggnadsprogram att utföras i fyra etapper:

1. installerandet av två nya sinterpannor jämte en 70-tons stålugn;
2. en elmasugn om 20 000 kW samt ett universalverk;

Interpellation om en snabb utbyggnad av Norrbottens järnverk

3. ett valsverk för grov- och mediumplåt;

4. en ny koksugn.

De två förstnämnda etapperna av utbyggnaden är under utförande och i viss utsträckning färdiga. Med anlitande av egna medel har järnverket kunnat göra detta. Dock framstår det nu klart att fullföljandet av utbyggnadens två återstående etapper inte kan realiseras inom rimlig tid med de egna finansieringsmedel som står till NJA:s förfogande.

Norrbottens järnverk är ett statligt företag. Det måste framstå som en plikt för staten att bygga ut detta järnverk, i första hand i den utsträckning som finnes inrymd i styrelsens utbyggnadsprogram. För verkets fortsatta existens och för att de anställda skall få större trygghet i sin anställning är det nödvändigt med omedelbara statliga kapitaltillskott, som skall vara ägnade att i snabb takt slutföra utbyggnadsprogrammet i sin helhet.

För regeringen har det i flera år varit bekant, att Norrbottens järnverk planerat att bygga ett grovplåtvalsverk. På grund av de stora behoven av grovplåt, men också därför att framställning därav är naturlig och ekonomisk för NJA måste denna planerade utbyggnad skyndsamt förverkligas. Därför väckte det åtskillig förvåning och uppmärksamhet att Grängesbergssbolaget faktiskt erhöll företrädesrätt att låta uppföra ett dylikt i Oxelösund. Att detta i sin tur kom att skjuta NJA:s berättigade intressen i bakgrunden torde inte kunna bestridas. Men problemet att bygga ut Norrbottens järnverk, att därmed förstärka dess framtida möjligheter att ekonomiskt hävda sig samt ge stabilare och ökad sysselsättning, kvarstår fortfarande.

Enligt min mening kan man inte hänvisa de tillåtna arbetarna vid NJA att söka arbete i andra delar av landet. För det första av den anledningen, att järnverket måste utbyggas, och för det andra att det just nu torde vara

ytterst svårt att placera arbetslösa från Norrbotten inom industrier i södra och mellersta Sverige.

För att slutföra utbyggnadsprogrammet, d. v. s. att bygga ett valsverk för grov- och mediumplåt samt en ny koksugn, erfordras ett kapitaltillskott på drygt 200 miljoner kronor. Staten har redan satsat cirka 300 miljoner kronor på Norrbottens järnverk. Det måste anses vara en klok ekonomisk politik att inte stanna vid detta, att inte tillåta att NJA blir en halvmesyr med alla de konsekvenser detta medför för verket och dess anställda. Detta är hela det svenska folkets och den statliga produktionens direkta intresse.

Med full rätt ställer de anställda vid Norrbottens järnverk samt den stora allmänheten inom hela Norrbotten kravet att staten nu måste fullfölja sina åtagna förpliktelser. Flera hundra familjer skall inte kastas ut i arbetslöshet bara därför att storfinansiella kretsar i vårt land saboterar en sund utveckling av Norrbottens järnverk. Lägets allvar kräver omedelbara handlingar, som skall avse att stabilisera och öka sysselsättningen vid det statligt ägda järnverket i Luleå.

Med hänvisning till det här anförda hemställer jag om första kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för handelsdepartementet få rikta följande fråga:

Vilka åtgärder ämnar regeringen vidtaga för att möjliggöra en snabb utbyggnad av Norrbottens järnverk, förhindra permitteringar och öka sysselsättningen därstädes?

På gjord proposition medgav kammaren, att ifrågasvarande spörsmål finge framställas.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 13.18.

In fidem
G. H. Berggren